

Merja Sevilä

NETTIKIUSAAMINEN NUORISOTYÖN HAASTEENA

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja Nuorisotyö

Marraskuu 2009

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Opinnäytetyön päivämäärä 26.11.2009
Tekijä(t) Merja Sevilä	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö	
Nimeke Nettikiusaaminen nuorisotyön haasteena		
Tiivistelmä Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia nettikiusaamista uutena ilmiönä sekä tarkastella nuorten Internet-yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös tuoda esiin nuorten näkökulmia nettikiusaamisesta sekä pohtia keinoja nettikiusaamiseen puuttumiseksi nuorisotyön näkökulmasta. Tutkimusote oli laadullinen. Aineiston yhtenä hankintamenetelmänä tutkimuksessa käytettiin haastattelua ja aineisto on analysoitu teemoittelua käyttäen. Aineisto koostui kahdesta osasta. Ensimmäinen osa koostui kolmesta asiantuntijahaastattelusta. Haastateltavat asiantuntijat olivat erilaisin tavoin nuorisotyötä verkossa tekeviä ammattilaisia. Aineiston toinen osa koostui neljän nuoren kirjoittamista tarinoista. Nuorten tarinoiden tarkoitus oli kuvata omia kokemuksia kiusaamisesta ja siitä, kuinka se päättyi Internetiin. Tarinan kirjoittajista kolme oli tyttöjä ja yksi poika. Tutkimuksen tuloksista voidaan todeta, että nuorten toiminta verkossa on hyvin sosiaalista ja yhteisöllistä. Nuoret jakavat kuviaan ja päiväkirjamerkintöjään netin yhteisöissä ja aktiivisesti pitävät yhteyttä ystäviinsä pikaviestimillä. Koulukiusaamisen ohella nettikiusaaminen on levinnyt myös nuorten keskuuteen ja se on hyvin tiedostettu ilmiö. Nettikiusaaminen voi ajoittain olla hyvinkin raakaa mutta yleisimpiä nettikiusaamisen muotoja ovat ilkeät ja pilkkaavat kommentit esimerkiksi ulkonäöstä. Monen kiusatuksi joutuneen kohdalla on kaikki alkanut perinteisestä kiusaamisesta, mutta nykypäivän teknillisen kehityksen myötä on kiusaaminen siirtynyt myös verkkomaailmaan. Kiusaamisesta kerrottiin yleensä jollekin läheiselle ystävälle, harvemmin aikuiselle, sillä monet nuoret kokivat, ettei asialle mitään kuitenkaan tehtäisi. Myös verkkoyhteisöjen ylläpitoihin oltiin muutamassa tapauksessa tyytymättömiä. Monet aikuiset, joille kiusaamisesta oli yritetty kertoa, eivät ottaneet kiusaamistapauksia vakavasti. Nuorisotyöntekijöiden tärkein tehtävä verkkotyössä on nuorten neuvominen, tukeminen sekä avun piiriin ohjaaminen tarvittaessa. Nuoret tarvitsevat myös turvallisia aikuisia verkkoon vertaistuen lisäksi. Verkkonuorisotyö on tärkeä kehittämisen kohde, sillä verkko toimii nuorten sosiaalisena tilana ja kommunikaation välineenä ja nuorisotyön tulisi mennä sinne missä nuoretkin ovat.		
Asiasanat (avainsanat) Kiusaaminen, Internet, verkkoyhteisöt, nettikiusaaminen		
Sivumäärä 50+2	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Sari Miettinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 26.11.2009
Author(s) Merja Sevilä	Degree programme and option Civic activities and youth work	
Name of the bachelor's thesis Cyberbullying as a challenge for youth workers		
Abstract The main target of this study was to examine cyberbullying as a new phenomenon and to explore Internet social communities and the sense of communities. One of the goals was also to develop possible tools for youth workers to prevent cyberbullying and give advice about how to deal with it. The approach was a qualitative one. The material of this study was examined by themes. The material includes two parts. The first part consists of interviews with experts. Interviewed experts are working with young people on the Internet different ways. The second part includes four stories of young people who have experienced cyberbullying. The stories were written about three girls and one boy. The results of this study noticed that the action on the Internet is very social among young people. Young people share their pictures, information and weblogs in different Internet communities and actively keep contact with their friends by instant messengers. Besides traditional bullying, cyberbullying has spread among young people and the phenomenon is acknowledged. Cyberbullying can be a cruel every now and then thing, but the most common ways to bully on the Internet are mean and harmful comments about appearance for example. Most cyberbullying cases have begun as traditional bullying, but nowadays technical development makes it possible to bully on the Internet using different methods. The stories of youth found that usually they didn't tell any adult about the bullying because they thought that there is nothing they can do about it or they won't do anything. Fortunately some young people could tell about the bullying to someone else, generally to their closest friend. A few of the cases pointed out that young people were unsatisfied with the action of website administrators. Young people who tried to talk about the bullying to adults were also unsatisfied because the adults didn't take the cases seriously enough. Youth workers most important tasks on the Internet are offering support, guidance and advice to young people and offering help and telling them where to find it if somebody needs it. Besides peer support young people also need safe adults on the Internet. Youth work on the Internet is a very important target to develop because the Internet is a common way for young people to express themselves and have social contacts and it is their usual way to communicate. Youth work should be there where young people are.		
Subject headings, (keywords) Cyberbullying, traditional bullying, network, social communities		
Pages 50+2	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Sari Miettinen	Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	1
2	TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT	3
3	MEDIAKULTTUURI.....	3
3.1	Sosiaalinen media	4
3.2	Yhteisöt ja yhteisöllisyys	5
3.2.1	Yhteisöllisyyden muutos.....	5
3.2.2	Verkkoyhteisöllisyys.....	6
3.3	Sosiaaliset suhteet median pyörteissä	8
3.4	Sosialisaatio ja vertaisryhmät	9
3.5	Nuorten suosimat verkkoyhteisöt	11
3.5.1	Kuvagalleriat	11
3.5.2	Pikaviestimet.....	12
4	KIUSAAMINEN JA INTERNET	13
4.1	Kiusaamisen muodot ja ilmeneminen.....	13
4.2	Kiusaaminen jättää jälkiä	15
4.3	Teknologian tarjoamat uudet mahdollisuudet – Nuoret ja netti	16
4.4	Nettikiusaaminen	17
4.5	Nettikiusaamisen muotoja	18
4.6	Verkkoyhteisöllisyys ja nettikiusaaminen	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
5.1	Aineisto	21
5.2	Aineiston analyysi.....	22
6	NETTIKIUSAAMINEN NUORTEN KESKUUDESSA	22
6.1	Asiantuntijahaastattelujen esittely	22
6.2	Nuorten mielipiteitä poliisista ja nuorisotyöntekijöistä verkossa	25
6.3	Asiantuntijanäkökulmia nuorten yhteisöihin ja yhteisöllisyyteen	26
6.4	Tarinoiden kertomaa nettikiusaamisesta	27
6.5	Kiusaamisen luonne	30
6.6	Asiantuntijoiden mielipide nettikiusaamisesta	32
6.7	Puheeksi ottamisen vaikeus ja puuttumattomuus	33
6.8	Selviytymiskeinot.....	34
6.9	Kuinka ehkäistä nettikiusaamista?	36

7	POHDINTA.....	39
7.1	Tutkimustavoitteiden tarkastelua	39
7.2	Nuorisotyö verkossa.....	41
7.3	Käytännön toimintaehdotuksia	43

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1 Tarinan ohjeistus

Liite 2 Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Mediasta on tullut yhä merkittävämpi yhteiskunnallinen vaikuttaja. Sen lisäksi, että se välittää tietoa, se myös muokkaa ihmisten ajatusmaailmaa, sosiaalista ja kulttuurista todellisuutta sekä on yhä enemmän osana nuorten arkea. Voidaan puhua laajemmin mediakulttuurista, johon sisältyy niin oppimiseen kuin myös kasvatukseen liittyviä merkityksiä. Näitä voivat olla esimerkiksi sosiaalista oppimista tukevat mediasisällöt. Median myötä myös sosiaalinen vuorovaikutus on kokenut suuria muutoksia. Median vaikutus sosiaaliseen kanssakäymiseen näkyy niin hyvänä kuin huononakin piirteenä.

Tuoreimman Stakesin teettämän kouluterveyskyselyn (2008) mukaan peruskoulun yläluokkien oppilaiden keskuudessa koulukiusaaminen on yleistynyt. Koulukiusaaminen on lisääntynyt erityisesti yläkouluikäisten poikien keskuudessa, mutta myös ammattiin opiskelevien nuorten kohdalla. Erinäinen koulukiusaaminen on ollut monessa tapauksessa edistävänä tekijänä ja syynä nuorten pahoinvointiin sekä itsetunnon heikkenemiseen.

Nykyteknologia tarjoaa nuorille uusia mahdollisuuksia viestintään ja itsensä ilmaisuun. Nuoria pidetään ryhmänä, joka nopeasti omaksuu uudet tekniset valmiudet ja keksii tavat hyödyntää uutta tekniikkaa monin eri keinoin. Tietokoneen ja sitä myötä Internet-yhteyden saavuttaessa Suomen nuorisoon, on ympärillämme olevat vuorovaikutussuhteet ja yhteisöllisyys muuttaneet paljon muotoaan ja saaneet uusia ulottuvuuksia. Internet tarjoaa paljon uusia mahdollisuuksia niin nuorille kuin vanhemmillekin. Muutoksen tuomat ikävät puolet ovat kuitenkin alkaneet jo myös näkyä.

Kiusaaminen on saanut uuden ulottuvuuden Internetin tulon myötä. Niin sanottua perinteistä kiusaamista, tarkoittaen koulukiusaamista, ilmenee edelleen mutta kiusaaminen on löytänyt tiensä myös Internetin maailmaan. Nettikiusaaminen on suhteellisen tuore ilmiö, mutta siihen olisi puututtava yhtä lailla kuin koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen. Nuorisotyöllä ja etenkin sen tekijöillä on edessään uudet haasteet; kuinka tavoittaa nuoret sieltä, missä he viettävät aikaansa. Totuus on, että yhä enenevässä määrin nuoret surffailevat verkossa vapaa-ajallaan ja muodostavat siellä virtuaalisen maailmansa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Irc-Gallerian teettämän kyselyn mukaan nettikiusaamista viimeisen vuoden aikana raportoi kokeneensa 19 % vastaajista. Tutkimuksen mukaan nettikiusaajat olivat pääosin uhrin tuttavina, yleisimmin tuttuja koulusta (35 %). Nettituttujen kiusaamisen uhriksi oli joutunut vastaajista joka kymmenes. Vajaa kolmannes (30 %) vastaajista oli joutunut täysin tuntemattoman kiusaajan uhriksi. 12 % nuorista ilmoitti kiusaajien olevan tuttuja muualta, tyypillisesti kotipaikkakunnalta tai harrastuksesta, tai entisiä seurustelukumppaneita ja kavereita, joiden kanssa oli sittemmin jouduttu huonoihin väleihin. (MLL, 2007.)

Tässä työssä tarkoitukseni on tutkia nettikiusaamista ilmiönä nuorisotyön näkökulmasta. Nuorisotyö on jalkautumassa parhaillaan myös nettimaailmaan ja myös nettikiusaaminen on tärkeää huomioida verkossa tapahtuvassa nuorisotyössä. Pohdin työssäni keinoja ehkäistä nettikiusaamista ja tapoja, joilla siihen voisi puuttua. Olen tehnyt tutkimustyötä tehdessäni yhteistyötä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa.

On hyvin harmillista, että niin moniin kiusaamistapauksiin ei puututa, tai ne ohitetaan kommentein ”älä välitä” ja ”kyllä se siitä”. Koulukiusaaminen on yleistynyt ja opettajien voimavarat ovat vähissä. Myös uusi tietotekninen murros, mikä siivittää nuoren arkea, on ollut hyvin mielenkiintoinen vaihe seurata, sillä siinä on saanut itsekin kasvaa mukana. Internetin yleistymisen kautta on myös sen mahdollisuudet otettu käyttöön perin pohjin. Valitettavasti on myös löydetty sen heikot kohdat. Tässä työssäni haluan yhdistää kaksi näistä teemoista; kiusaamisen (siihen puuttumisen ja ehkäisyn) sekä Internetin nuorten kommunikoinnin välineenä.

Koulukiusaaminen on asia, johon opettajien ja muiden kasvatustyössä toimivien tulisi välittömästi puuttua. Median tarjoamat välineet koulukiusaamisen jatkamiseksi verkossa ovat otolliset. Myös tämä tulisi huomioida nuorisotyössä, jota ollaan jalkauttamassa Internettiin, sinne missä nuoretkin aikaansa viettävät. Median vaikutukset näkyvät niin sosiaalisessa kanssakäymisessä kuin muussakin toiminnassa ja aihe on hyvinkin ajankohtainen. Monille (esimerkiksi vanhemmille) on vielä hyvin epäselvää, mitä kaikkea verkossa voikaan tehdä. Myös tiedotuksen tulisi vanhempien suuntaan olla kunnossa. Suvaitsevaisuuskasvatuksen olisi lähdettävä kotikasvatuksesta mutta jatkuttava myös koulussa ja nuorisotyön kentälläkin. Uskon, että tutkimuksestani on apua monille kasvatustyötä tekeville (nuorisotyöntekijöille, opettajille jne.) mutta niin

ikään myös vanhemmille, jotka ovat kiinnostuneita nettikiusaamisesta ilmiönä ja siitä, kuinka asiaan voisi puuttua.

2 TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT

Yhtenä tutkimukseni tavoitteena on tarkastella verkkoyhteisöllisyyttä ja sosiaalisia suhteita verkossa. Tutkimustyöni toisena ja tärkeimpänä tavoitteena on tutkia nettikiusaamista uutena ilmiönä. Nettikiusaamista tutkittaessa ei voi sivuuttaa koulukiusaamisen vaikutusta, sillä Mannerheimin lastensuojeluliiton teettämän Galleriaraportin (MLL, 2007) mukaan monissa netissä tapahtuvissa kiusaamistapauksissa on kyse nuorelle (koulusta) entuudestaan tutusta ihmisestä. Toivon työlläni herättävän keskustelua nettikiusaamisesta ja sen kokemisesta sekä pohdin keinoja puuttua nettikiusaamiseen nuorisotyön näkökulmasta.

Olen rajannut tutkimustehtäväni seuraaviin kysymysmuotoihin:

1. Millaista nettikiusaamista ja verkkoyhteisöllisyyttä on?
2. Mikä on nuorten näkökulma nettikiusaamisesta?
3. Millaisia erilaisia välineitä nuorisotyöntekijöille olisi nettikiusaamiseen puuttumiseksi?

Teoriaosuudessa käsittelem yhteisöllisyyttä sekä verkkoyhteisöllisyyttä, määrittelen kiusaamista ja mediakulttuuria sekä pureudun yhteisöllisyyden ja kiusaamisen väliseen suhteeseen. Tärkeimpänä teemana kuitenkin on nettikiusaaminen ilmiönä. Aineiston analysointiosuudessa käsittelem teemoja teorian valossa. Koulukiusaamista käsittelem ennen nettikiusaamisen määrittelyä, sillä se on vahvassa yhteydessä nettikiusaamiseen. Netti- ja koulukiusaamisessa erottavana tekijänä toimii media välineenä kiusaamiseen.

3 MEDIAKULTTUURI

Mediakulttuuri on käsite, joka kuvaa nykykulttuuria, jossa medially on hyvin keskeinen asema. Mediakulttuuri muokkaa käsityksiämme maailmasta ja arvoista. Se myös hallitsee vapaa-aikaamme ja muovaa identiteettiämme ja ihmisten välistä vuorovaikutusta.

Mediakulttuuri viittaa siihen, että media ja siihen sisältyvät teknologiset ja sosiokulttuuriset ilmiöt ovat keskeisessä asemassa ajankäytön, kulttuurisen tiedonsiirron ja sosiaalistumisen kannalta. Toiseksi mediakulttuuri viittaa myös siihen, että keskeisenä osana ovat populaarikulttuuriset ilmiöt. Erityisesti nuorten osalta, mediamaisemassa korostuvat viihteellisyys, erilaisiin alakulttuureihin liittyvät ilmiöt ja mielihyvän tavoittelu, mitkä ovat populaarikulttuurille luonteenomaisia piirteitä. (Nyyssölä 2008, 12 – 13.)

3.1 Sosiaalinen media

Tänä päivänä on tutkijoiden, median parissa työskentelevien ja muiden alan asiantuntijoiden piireissä alkanut esiintyä termi sosiaalinen media. Sosiaalisella medialla tarkoitetaan tietoverkoissa toimivaa mediasisältöä, joka on tuotettu ja jaettu yhteisöllisesti. Toisin sanoen mediasisällöt ovat käyttäjien itsensä luomia. Se voi tarkoittaa esimerkiksi omien kuvien lisäämistä tallennus- ja jakopalveluun. Keskeistä on jakaminen, ei niinkään se millainen sisältö on. Vuorovaikutus ja sosiaalisuus perustuvat omien tuotoksien jakamiseen ja mahdollisuuteen päästä näkemään muiden tekosia. (Tirronen 2008, 34 – 35.)

Jos sosiaalisen median antaa itse määritellä itsensä, kyse on Wikipedian (2008) mukaan osallistuvasta online-mediasta, jossa käyttäjät julkaisevat mm. kuvia, uutisia, tekstejä ja videoita erilaisten palveluiden kautta (Wikipedia 2008, Www-sivut). Sosiaalisesta mediasta on myös käytössä termi Web 2.0. Tyypillisimpiä esimerkkejä tällaisista Web 2.0 –palveluista ovat esimerkiksi juuri Wikipedia, Irc-Galleria sekä blogit. Blogi eli weblog tarkoittaa sanatarkasti verkkopäiväkirjaa. Yhä enenevässä määrin käyttäjät määrittelevät sitä, millaisia sisältöjä verkolla on, luomalla niitä itse. Sosiaalinen media lisää verkossa tapahtuvaa kommunikaatiota, sillä se korostaa yhteisöllisyyttä ja ennen kaikkea niiden sisällä tapahtuvaa viestintää. (Haasio & Haasio 2008, 19 – 20.)

Tirronen mukaan (2008, 34 – 35) yhteisö on ihmiskunnan perusyksikkö ja ihmiset ovat pohjimmiltaan sosiaalisia. Jos olosuhteet ovat sopivat ja otolliset, ei ole mitenkään poikkeuksellista, että kuvien, musiikin, tekstin, videon, linkkien tai minkä tahansa muun jaetun sisällön ympärille muodostuu yhteisöjä.

3.2 Yhteisöt ja yhteisöllisyys

Yhteisöä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, mikä tarkoittaa sitä, että käsitteenä yhteisöllä voi olla useita erilaisia merkityksiä riippuen sen käyttöyhteydestä (Lehtonen 1990, 14). Yleisesti tunnettuja yhteisöjä ovat kyläyhteisöt, kotiyhteisö ja perheyhteisö. Kommunikaatioyhteisö ja toimintayhteisö ovat termejä, jotka ovat alkaneet puheissa vilahtelemaan myöhemmällä ajalla. Yhteisöt ovat dynaamisia, joten ne ovat jatkuvassa muutosprosessissa. Yhteisöt ja yhteisöllisyys muotoutuvat ja muokkautuvat uudelleen ihmisen elinpiirin laajetessa ja muuttuessa. (Heinonen 2008, 13.)

Yhteisö kuvataan usein ryhmäksi ihmisiä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja jotka tuntevat yhteenkuuluvuutta. Yhteisön jäsenten konkreettisen toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta syntyy yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan tietynlaisia myönteisiä yhteisöjen ominaisuuksia, joiden vuoksi kuuluminen johonkin yhteisöön ja siinä toimiminen koetaan mieleiseksi. (Rautiainen 2005, 15, 96.)

Medialla on hyvin yhteisöllinen rooli. Mediasta on tullut keskeinen paikka kokea yhteisöllisyyttä sen lisäksi, että se tarjoaa viihteen keinoin fantasioita ja mielihyvää sekä tuottaa informaatiota eri kanavien (esim. televisio, Internet) kautta (Nyyssölä 2008, 112). Tietokoneiden ja Internetin yleistymisen myötä on reaaliaikainen sosiaalinen toiminta ja vuorovaikutus laajentunut. Reaaliaikainen viestintä mahdollistaa yhteydenpidon kaikkialle maailmaan, missä verkko vain toimii. Internet tarjoaa mahdollisuuden ”liikkua paikasta toiseen” kuitenkin itse fyysisesti matkustamatta mihinkään. (Heinonen 2008, 50.)

3.2.1 Yhteisöllisyyden muutos

Ihmisten vuorovaikutusverkostot ovat muuttuneet hurjasti teknillisen kehityksen myötä ja myös muodostuneet tietyllä tapaa monimutkaisemmiksi. Esimerkiksi vielä 1800-luvulla Suomessa elettiin pienryhmien, eli suurperheen ja kylän, vahvojen sidosten yhteiskunnassa. Tänä päivänä elämäämme luonnehtii yhteisö, jossa sekakoosteiset ryhmät ovat kiinni toisissaan heikoin sidoksin. (Viherä 2000, 91.) Tämä näkyy mm. siinä, miten ihmiset tapaavat toisiaan ja kuinka he pitävät yhteyttä keskenään.

Nykyihminen ei välttämättä tarvitse yhteisöä selvitäkseen hengissä, mutta ihmisen on vaikeampi elää ilman toisten ihmisten huolenpitoa ja hyväksyntää. Ihmisen perustarpeisiin kuuluvat läheisyys ja sosiaaliset suhteet, jotka ovat keinoja saada huolenpitoa, hyväksyntää ja läheisyyttä. (Heinonen 2008, 13.) Ennen teollistumisen alkua oli hyvin tyypillistä, että yksilöt olivat tiukasti sidoksissa synnyinyhteisöönsä, mutta nykyisin on tavallista kuulua moneenkin yhteisöön.

Länsimaissa elettiin vuonna 1968 tietoteknisen aikakauden murrosta. Tuolloin innokkaimmat teknologian kannattajat uskoivat, että lähitulevaisuudessa koneet hoitaisivat lähes kokonaan ihmisten välisen kanssakäymisen. Aivan pieleen eivät uskomukset ole osuneet. Ajatukset tietoyhteiskunnasta nousivat voimakkaasti keskustelujen aiheeksi 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa. Tietokoneiden verkkojen yleistymisen vaikutuksesta reaaliaikainen vuorovaikutus ja sosiaalinen toiminta laajenivat merkittävästi. (Heinonen 2008, 10, 50.)

3.2.2 Verkkoyhteisöllisyys

Internet ja yhteisöllisyys nivoutuvat yhteen kahdella tavalla. Ensinnäkin, Internet mahdollistaa jo olemassa oleville ryhmille ja yhteisöille uudenlaisen toiminta- ja viestintäympäristön, ja toisaalta se myös luo tilan, jossa uusia yhteisöjä ja ryhmittymiä voi muodostua.

Precen (2000) mukaan online-yhteisöjen kokonaisuus muodostuu neljästä eri tekijästä, jotka ovat:

- 1) *ihmiset*, jotka ovat keskenään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toimiakseen tietyssä roolissa tai täyttääkseen jonkin tarpeen,
- 2) *yhteinen tarkoitus*, kuten esimerkiksi kiinnostuksen kohde,
- 3) *toimintatavat*, kuten ohjeet, säännöt ja oletukset,
- 4) *tietotekniset järjestelmät*, jotka toimivat välineenä ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tukena sekä auttavat luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta.

(Kosonen 2003, 9)

James Slevin (2000) esittää myös näkemyksensä tunnusmerkeistä, jotka kuvailevat virtuaalisia yhteisöjä. Hän kuvailee, että suurin osa virtuaaliyhteisön jäsenistä ei välttämättä edes koskaan tapaa toisiaan reaali maailmassa, mutta lähes kaikilla jäsenillä

on mielessään jonkinlainen kuva siitä yhteisöstä, johon he kuuluvat. Slevin uskoo, että yhteisöt nähdään itsenäisinä ja ulkopuolisilta tunkeutujilta saavuttamattomina sekä osin myös rajallisina, vaikka todellisuudessa niillä on rajapintoja muiden yhteisöjen kanssa. Yhteisön jäsenet ovat myös taipuvaisia ylläpitämään ajatusta tasa-arvoisuudesta ja toveruudesta, vaikka useimmissa yhteisöissä osa jäsenistä käyttää aina toisia hyväkseen. (Kosonen 2003, 16.)

Yhteisöistä verkossa nähdään käytettävän ainakin termejä virtuaaliyhteisöt ja verkkoyhteisöt. Termi *virtuaalinen* viittaa johonkin kuvitteelliseen, ei todelliseen (Heinonen 2008, 11). Käytän itse työssäni enimmäkseen termiä verkkoyhteisö, sillä Internetin yhteisöllisyys on yhä enemmän kosketuksissa todelliseen maailmaan ja vuorovaikutuksella verkossa on todellisia vaikutuksia. Verkkoyhteisö eroaa muista verkkopalveluista, kuten virtuaaliyhteisöistä ja -areenoista siinä, että yhteisöissä on kyse toiminnallisuudesta eikä vain passiivisesta katselusta (Kosonen 2003, 16).

Yhteisöllisyydelle on useita määritelmiä ja siksi mm. sosiologiassakin käsitettä on pidetty ongelmallisena. Vielä viime vuosikymmenellä Internetin tutkijat puhuivat virtuaaliyhteisöistä innokkaasti, mutta nykyään yhä useammin todetaan, ettei yhteisöissä ole mitään virtuaalista. Internetissä tapahtuva kommunikaatio täydentää ja myös jatkaa muita kommunikaation tapoja, ja harvoin virtuaaliset yhteisöt elävät ainoastaan sähköisen viestinnän varassa. (Hautamäki ym. 2005, 158-159.) Reaalimaailman rinnalle on kehittynyt virtuaalisia tiloja, joissa ihmiset solmivat aktiivisesti ihmissuhteita ja tuntevat yhteenkuuluvuutta. Kommunikointi tuttavien ja ystävien kesken on mahdollista ajasta, paikasta sekä etäisyydestä riippumatta. (Heinonen 2008, 11.)

Verkkoyhteisöjen uranuurtaja Howard Rheingold (1993) on määritellyt verkkoyhteisöjä seuraavasti: ”Virtuaaliset yhteisöt ovat sosiaalisia ryhmiä, jotka muotoutuvat Internetissä, kun riittävä määrä ihmisiä osallistuu julkisiin keskusteluihin riittävän kauan niin, että keskusteluihin liittyy inhimillisiä tunteita, ja muodostavat henkilökohtaisten suhteiden verkon kyberavaruudessa” (Matikainen 2008, 70).

Verkkoyhteisöt ovat monessakin tapauksessa lähinnä verkostoja, joissa ihmiset kohtaavat, solmivat erinäisiä yhteyksiä tai käyvät vaihtokauppaa, esimerkiksi vaihtamalla kuvia tai videoita. Esimerkiksi nuorten suosiman Irc-Gallerian käyttäjämäärä on selkeä osoitus jonkinlaisesta yhteisöstä. Verkkoyhteisöille on yhä

ominaisempaa, että yhteisö muodostuu monen eri välineen ja palvelun käytöistä. Sama ryhmä tai yhteisö voi käyttää eri palveluita eri tarkoituksiin ja viestii lisäksi pikaviestimillä, sähköpostilla ja kännyköillä. Usein nämä yhteisöt voivat jopa olla perustaltaan ”fyysisiä” yhteisöjä, jotka toimivat myös verkossa. (emt, 70-71.)

Nuoret voivat löytää tiensä verkkoyhteisöihin monin tavoin. Yksi tapa voi olla vain uteliaasti surffailla ja aloittaa keskusteluja. Useimmiten nuoret kuitenkin löytävät tiensä niihin jo olemassa olevien reaali maailman suhteiden kautta. (Heinonen 2008, 65.) Luodut sosiaaliset siteet ovat usein vahvuudeltaan vaihtelevia. Identiteetti rakentuu verkkoyhteisöissä eri tavoin kuin reaali maailmassa. Usein käytetään nimimerkkiä ja sen takana olevan henkilön on mahdollista pysyä anonyyminä esimerkiksi iän tai sukupuolen puolesta.

Verkkoyhteisöissä ja yhteisöllisyyden kokemisessa olennaista ovat käyttäjät, heidän väliset suhteensa, vuorovaikutuksensa sekä teknologian läsnäolo. Verkkoyhteisöllisyyden tunne on yhteisöön kuulumisen ja sitoutumisen tunne, jota ei voida automaattisesti olettaa esiintyvän jokaisessa sosiaalisessa verkkoryhmittymässä. Verkkoyhteisöjä ei sido aika tai paikka, vaan useimmiten yhteinen kiinnostuksen kohde. Verkkoyhteisöjen toiminnassa on keskeistä toimiminen yhdessä, seurustelu, ajanvietto, kaveruus ja yhteinen oleilu. (Heinonen 2008, 68, 90.)

Yhteenvetona voisi tiivistää, että verkkoyhteisö on perusolemukseltaan reaali maailman yhteisön kaltainen, mutta se käyttää tietoverkkoja ja tietoteknisiä järjestelmiä vuorovaikutuksen välineenä. Internetistä jokainen voi löytää oman kiinnostuksen kohteiden ja tarpeiden mukaan yhteisöjä, joissa voi syntyä vahvakin tunne yhteisöllisyydestä. Monelle nuorelle voi Internet olla helpottavana välineenä kommunikointiin ja vuorovaikutukseen, jos esimerkiksi reaali maailman sosiaaliset kontaktit tuottavat vaikeuksia.

3.3 Sosiaaliset suhteet median pyörteissä

Nuoruusikä on oman henkilökohtaisen identiteetin ja sosiaalisen identiteetin rakentamisen aikaa. Nuoret ovat osallisina monissa ryhmissä ja yhteisöissä, jotka myös muovaavat nuoren identiteettiä. Sekä reaali yhteisöistä että virtuaali maailman vertaisryhmistä haetaan aineksia identiteettiin. (Ahokas ym. 2008, 24.) Ihminen

rakentaa identiteettiään vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin, mutta myös suhteessa siihen yhteiskuntaan ja yhteisöihin, joissa hän toimii ja joihin hän kuuluu. Yksilön käsitys itsestä rakentuu erilaisissa rooleissa, kuten koululaisena, ammatinharjoittajana, vanhempana, rikollisena, tietyn asian harrastajana, maahanmuuttajana jne. (Hämäläinen 1999, 70.)

Yksi nuorten tämän hetkiseen elämään kuuluva tapa solmia ja pitää yllä suhteita on juuri verkkoyhteisöllisyys. Verkkoyhteisöllisyyden muotoja ovat esimerkiksi pelaaminen, chattailu tai verkkokeskustelut, joissa kirjoitellaan harrastuksista, kiinnostuksen kohteista tai siitä, mitä on olla nuori. Verkkoyhteisöt tarjoavat nuorille tilan ja paikan itsensä ilmaisuun, ajatusten vaihtoon ja tunteiden ilmaisemiseen sekä mahdollisuuden luoda suhteita muihin saman elämäntilanteen tai kiinnostuksen kohteen jakaviin ihmisiin. (Suoranta & Lehtimäki 2003, 31 – 32.)

1990-luvulta alkaen on alettu pohtia uusia piirteitä sosiaalisissa suhteissa ja niiden merkitystä ihmisen elämässä. Nykyään keskustelua käydään vilkkaasti virtuaalisuhteisiin liittyvästä kommunikaatiosta (joka ei nykytekniikalla sisällä juurikaan kasvokkaisuutta) ja sen merkitystä niin yksilöille kuin yhteisöille. Usein myös mietitään virtuaalisten suhteiden ja ”todellisten” suhteiden keskinäistä vuorovaikutusta, uudenlaisen identiteetin muokkaamisen mahdollisuuksia ja siihen liittyviä uhkia. (Forsberg & Pösö 2001, 198.) Internetissä kun on mahdollista esiintyä mitä erilaisimpina henkilöinä, vain mielikuvitus on rajana. On mahdollista vaihtaa ikäänsä, sukupuolta ja muita identiteetin ominaisuuksia vapautuneemmin kuin esimerkiksi kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa. Tämä antaa mahdollisuuksia nuorille luoda sellaisiakin sosiaalisia suhteita, jotka ’todellisessa’ elämässä eivät olisi jollain tapaa mahdollisia tai olisivat oleellisesti erilaisia esimerkiksi iän tai sukupuolen sosiaalisten merkitysten suhteen. Erilaisten virtuaali-identiteettien kokeilu avaa myös monenlaisia mahdollisuuksia ”todellisen” identiteetin rakentamisessa lasten ja nuorten elämässä. (Forsberg & Pösö 2001, 199.)

3.4 Sosialisatio ja vertaisryhmät

Yleisesti sosialisatiolla tarkoitetaan sitä, että ihminen oppii oman kulttuurinsa keskeiset taidot, tiedot sekä yhteiskunnan käyttäytymissäännöt. Sosialisatio on myös kulttuurin siirtoa sukupolvelta toiselle. Sosiaalistuessaan ihmiset oppivat noudattamaan yhteisiä

kulttuurisia käytäntöjä ja omaksuvat sellaisia taitoja, tietoja ja ajattelutapoja, joita yhteisöissä tarvitaan. Näin uusi sukupolvi pystyy ylläpitämään ja jatkamaan niitä perustoimintoja, joiden varassa yhteisöt toimivat. (Ahokas ym. 2008, 18-19.)

Mediakulttuurissa on ongelmallista olettaa, että sosiaalistuminen tapahtuisi lapsuuden kulttuurisesta epävalmiudesta aikuisuuden kulttuuriseen valmiuteen. Agraarisessa (maatalousvaltaisessa) ja teollisessa läntisessä kulttuurissa oli mahdollista, että kulttuuria välitettiin yksisuuntaisesti vanhemmalta nuoremmalle sukupolvelle. Nykyisin vallitsevassa mediakulttuurissa tilanne on toinen: kulttuurin nopeutuva muutos perustelee kaksisuuntaisen sosialisointin. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsilta ja nuorilta voi oppia, he opettavat toisiaan ja vanhempiaan, ja oppivat toisiltaan. (Suoranta 2001, 29.)

Nuoruusiässä nuoren vanhempien kanssa vietettävä aika vähenee huomattavasti ja samalla nuori alkaa viettää enemmän aikaa vertaistensa kanssa. Vertaisilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat lapsen tai nuoren kanssa suunnilleen samalla tasolla emotionaalisessa, sosiaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä. Useimmiten vertaiset ovat ikätovereita, mutta eivät välttämättä kuitenkaan täsmälleen samanikäisiä kuin lapsi tai nuori itse. (Salmivalli 2008, 15.) Nuoruusiässä vertaissuhteet myös muuttuvat ja niiltä aletaan odottaa uudenlaisia asioita kuten sitoutumista, uskoutumista ja lojaalisuutta. Nuori hakee uudenlaista läheisyyttä vertaisilta kun samalla hakee itsenäisyyttä suhteessa vanhempiin. (emt, 137.)

Torjutuksi tuleminen vertaisryhmässä ennustaa myöhempiä käyttäytymisen ongelmia ja koulun keskeyttämistä. Toisaalta myös torjutuksi tuleminen esimerkiksi vetäytymiseen tai kiusatuksi joutumiseen liittyen ennustaa myöhempiä tunne-elämän ongelmia, kuten masentuneisuutta ja ahdistuneisuutta. Torjutuksi tuleminen, kiusatuksi joutuminen ja ystävän puuttuminen ovat osittain päällekkäisiä ilmiöitä. Torjutuksi tuleminen ennustaa sekä ystävän puuttumista ja kiusatuksi joutumista jatkossa. Kiusatuksi joutuminen vaikuttaa vahvemmin lapsen tai nuoren käsitykseen muista ihmisistä kuin hänen käsitykseen itsestään. (Salmivalli 2008, 57.)

Kun puhutaan toverien tai vertaisryhmän vaikutuksista varhais- tai keskilapsuudessa, viitataan lähes yksinomaan myönteisiin vaikutuksiin. Vertaisryhmään integroitumisen ja ystävyysuhteiden ajatellaan esimerkiksi edistävän lapsen moraaliajattelua ja sosiaalisten

taitojen kehittymistä sekä edistävän yhteistyötaitoja. Nuoruusikäisten kohdalla sen sijaan puhutaan usein vertaisryhmän kielteisistä vaikutuksista. Ajatellaan esimerkiksi että ”kunnollinen” lapsi saattaa nuoruusiässä joutua huonoon seuraan ja näin ajautua esimerkiksi päihteiden käyttöön ja rötöstelyyn tai muuhun antisosiaaliseen käyttäytymiseen. (emt, 137.)

3.5 Nuorten suosimat verkkoyhteisöt

Monissa talouksissa on jo enemmän kuin yksi tietokone, sillä perheenjäsenillä saattaa olla omia koneita käytettävissään. Suomalaiset ovat tehneet verkosta ja sen käytöstä arkipäiväistä mediaa, ja etenkin nuoret ovat median käytön edelläkävijöitä. (Heinonen 2008, 59.) Useimmissa tapauksissa nuoriso hallitsee tietokoneen ja verkon käytön paremmin kuin aikuiset ja vanhempi sukupolvi.

Internetissä toimivia yhteisöjä voi olla esimerkiksi peliyhteisöjä, seuranhakuyhteisöjä, virtuaalisia kriisiyhteisöjä, harrastusyhteisöjä, faniyhteisöt sekä vertaisyhteisöjä (Heinonen 2008, 61). Merkittävimmäksi yhteiseksi tutkimuksessani nousee esille kuvagalleriat, etenkin Irc-Galleria, joka on nuorten suosima sivusto, jonne on mahdollista lisätä omia kuvia ja kommentoida toisten kuvia. Myös Youtube on suosittu sivusto, johon on mahdollista lisätä videoleikkeitä, katsella ja kommentoida niitä.

3.5.1 Kuvagalleriat

Kuvagalleriat ovat nousseet suureen suosioon nuorten keskuudessa. Kuvagalleriat ovat nuorten ja nuorten aikuisten suosituimpia ajanviettopaikkoja. Valtaosa Suomen 12 – 20 –vuotiaista nuorista käyttää säännöllisesti yhtä tai useampaa kuvagalleriaa (ii2 2009, www-sivut). Suosituimpia kuvagallerioita ovat Irc-Galleria, ii2 sekä viime vuosina maineeseen ponnahtanut verkkoyhteisö Facebook. Esittelen seuraavaksi lyhyesti näitä edellä mainittuja verkkoyhteisöjä, sillä tutkimuksessani nousevat esiin juuri kuvagalleriat ja niissä tapahtuva kiusaaminen.

Irc-Galleria

Irc-Galleria on Suomen suurin Internet-yhteisö ja palvelulla on yli 500 000 rekisteröintyä käyttäjää. Käyttäjien keski-ikä on 20 vuotta ja 60% palvelun käyttäjistä on täysi-ikäisiä. Rekisteröityneillä käyttäjillä on mahdollisuus lisätä valokuvia sekä

katsella muiden kuvia ja kommentoida niitä. Irc-Galleriaan lisätään joka päivä lähes 70 000 valokuvaa ja 1,5 miljoonaa kommenttia, sekä yli 40 000 merkintää päiväkirjoihin. Useimmille käyttäjille ”galtsu” toimii pääasiallisesti kommunikointivälineenä, mutta siellä on myös helppo tutustua muihin samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin. Ikäraja palveluun on 12-vuotta. (Irc-Galleria 2009, www-sivut.)

ii2

ii2 on vuonna 2002 perustettu nuorten yhteisösivusto, jolla on tällä hetkellä rekisteröityneitä käyttäjiä yli 200 000 ja joista lähes 94% on 12 – 18 –vuotiaita. ii2 on kasvattanut suosiotaan nuorten keskuudessa ja on nykyisin yksi suosituimmista yhteisösivustoista. ii2:ssa käyttäjän luodessa oman profiilin voi hän ladata sinne kuvia ja videoita sekä kirjoittaa kommentteja yhteisöihin sekä toisten käyttäjien kuviin. (ii2 2009, www-sivut.)

Facebook

Facebook on yhteisöllinen verkkopalvelu, joka mahdollistaa käyttäjilleen profiilin luomisen, blogin kirjoittamisen sekä yhteydenpidon ystäviin vapaa-ajalta, koulusta tai vaikka työpaikalta. Facebook on saanut alkunsa vuonna 2004, mutta on Suomessa levinnyt vasta vuoden 2007 lokakuussa. (Facebook-verkkosivut, Wikipedia 2009, www-sivut.) Facebook alkujaan miellettiin nuorten aikuisten ja aikuisten käyttäjien palveluksi, mutta se on laajentunut nykyisin myös nuorempien käyttöön.

3.5.2 Pikaviestimet

Pikaviestimet ovat tietokoneohjelmia, jotka sallivat reaaliaikaisen sanallisen, kuvallisen ja / tai äänellisen viestinnän kahden tai useamman ihmisen välillä verkossa. Sähköpostista pikaviestimet eroaa siinä, että keskustelu tapahtuu reaaliaikaisesti. Yksi suosituimmista pikaviestimistä nuorten keskuudessa on Msn messenger (Windows live messenger) eli tuttavallisemmin ”mese”. Oleellisimpia ominaisuuksia, joita ”mesestä” löytyy ovat mm. pikaviestikeskustelut, tiedostojen lähettäminen ja vastaanottaminen, hymiöiden ja olioiden käyttö, web-kamerakuvan näyttäminen ja vastaanottaminen, puhelut tietokoneeseen sekä tavallisiin puhelimiin, ryhmäkeskustelut, pelaaminen yksin tai kahdestaan sekä ryhmävideokeskustelut (Wikipedia 2009, www-sivut). Vaikka pikaviestimet eivät suoranaisesti olekaan verkkoyhteisöjä, on hyvä huomioida niiden aktiivinen käyttö nuorten keskuudessa. Pikaviestimillä pidetään usein yhteyttä, ja niiden

välityksellä on mahdollista lähettää ei-toivottujakin viestejä ja tiedostoja hyvinkin nopeasti ja usealle ihmiselle.

Toinen suosittu, pikaviestintään tarkoitettu ohjelma on Irc (”irkki”), joka hyvin usein sekoitetaan Irc-Galleriaan. Irc (Internet relay chat) on reaaliaikainen keskustelu ympäristö verkossa, jossa ihmiset voivat keskustella ympäri maailmaa. Keskustelut Irc:ssä käydään kirjoittamalla tekstiä ja lukemalla muiden kirjoittamia tekstejä näytöltä. Irc:iin pääsee sitä varten tehdyllä ohjelmalla tai joidenkin www-sivujen kautta. Irc-Galleria on puolestaan alkujaan perustettu juuri ”irkin” käyttäjille, mutta on myöhemmin levinnyt muidenkin käyttäjien käyttöön. (Kts. Irc-Elämäntapaopas 2000 – 2009, Www-sivut.)

4 KIUSAAMINEN JA INTERNET

Kiusaamisen merkityksen ymmärtäminen on hyvin oleellista siihen puuttumisen kannalta. Kiusaamista on myös eri yhteyksissä määritelty eri tavoin, joten on tarpeellista määritellä, mitä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kiusaamisella ja millaisia muotoja sillä on. Tarkoitan tässä tutkimuksessani perinteisellä kiusaamisella koulukiusaamista ja sen ilmenemismuotoja.

Yleisesti ottaen kiusaamisella tarkoitetaan jatkuvaa, yhteen ja samaan henkilöön toistuvasti kohdistuvaa henkistä, ruumiillista tai sosiaalista väkivaltaa. Syyksi kiusaamiselle kelpaa lähes mikä tahansa, joka erottaa kiusatun muista. Joskus saattaa jopa riittää se, että sattuu olemaan väärässä paikassa väärään aikaan. (Lämsä 2009, 59 – 60.)

4.1 Kiusaamisen muodot ja ilmeneminen

Kiusaaminen on pohjimmiltaan vallan tavoittelua (esimerkiksi asema, suosio, ystävät, huomio jne) ja kiusaamista käytetään oman aseman vahvistamisen välineenä. Kiusaamisessa erilaisuutta voidaan toteuttaa luomalla kiusatulle tietty maine, jota levitetään tarinoin. Erilaisuus on helpointa tuottaa henkilölle, joka poikkeaa yhteisön kulttuurisista arvostuksista ja syyt löytyvät niistä piirteistä tai ominaisuuksista, joita nuoret eivät arvosta. Näitä voivat olla esimerkiksi jokin osaaminen tai osaamattomuus,

ulkonäkö, vaatetus, perheen ominaisuudet, maailmankatsomus jne. Kiusaamista siis kehittyi sosiaalisten suhteiden verkostossa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Hamarus 2008, 12, 27 – 29.)

Kiusaamiseen liitetään usein tarkoituksellisuus, jatkuvuus ja toistuvuus sekä kiusatun ja kiusaajan välinen valta- ja voimasuhteiden epätasapaino. Kiusattu on tavalla tai toisella heikompi kiusaajaansa ja häneen nähden puolustuskyvytön. Valtasuhteiden epätasapainon syinä voivat olla mm. asemaan, ikään tai muihin ominaisuuksiin perustuva ylivoimaisuus kiusattuun verrattuna. Myös se, että on monta kiusaajaa, on yksi ylivoimaisuuden syy. (Lämsä 2009, 60.) Yleisimmin kiusaaminen on sanallista (esimerkiksi nimittelyä, pilkantekoa) tai henkistä kiusaamista, kuten eristämistä tai syrjimistä (Salmivalli 2003, 12).

Yleisesti kiusaaminen rakennetaan sen varaan, mitä arvostetaan – tai ennemmin, mitä ei arvosteta. Kiusaamisessa tuotetaan erilaisuutta luomalla kiusatulle tietynlainen maine, jota levitetään tarinoiden avulla. Erilaisuus voidaan tuottaa helpoiten juuri sellaiselle henkilölle, joka poikkeaa yhteisön kulttuurisista arvostuksista. Niinpä kiusaamisen syyt liittyvätkin piirteisiin, joita nuorten keskuudessa ei syystä tai toisesta arvosteta. Erilaisuuden leima voidaan periaatteessa tuottaa miltei jokaiselle yhteisön jäsenelle; kaikki me olemme erilaisia. (Hamarus 2008, 27 – 29.)

Dan Olweus (1992) on käyttänyt kiusaamisesta ilmausta negatiiviset teot, joka tarkoittaa sitä, että joku henkilö tahallaan haluaa tuottaa toiselle vammoja tai epämiellyttävän olon. Negatiivisia tekoja voidaan saada aikaan sanoin uhkaamalla, pilkkaamalla, nimittelemällä tai hännämällä. Fyysistä kontaktia käyttäen voidaan saada aikaan negatiivisia tekoja potkien, tönien, lyöden, nipistellen tai pidätellen toista. Negatiivisia tekoja voidaan tehdä myös ilman fyysistä kontaktia tai sanoja. Esimerkiksi koulussa oppilasryhmä tai yksittäinen oppilas ilmehtii toiselle tai sulkee hänet pois muiden seurasta tai ryhmästä tai kieltäytyy noudattamasta toisen toiveita. (Olweus 1992, 14 – 15, Harjunkoski & Harjunkoski 1994, 19.)

Kiusaamisen muotoja ovat suora ja epäsuora kiusaaminen. Nimitystä suora kiusaaminen käytetään, kun kyseessä on suhteellisen avoimia hyökkäyksiä uhrin kimppuun. Epäsuoraa kiusaamista puolestaan on se, että joku henkilö suljetaan pois ryhmästä tai

hänet eristetään sosiaalisesti. Erityisesti epäsuoraa kiusaamista on vaikeampi havaita ja se on usein näkymättömämpää. (Harjunkoski & Harjunkoski 1994, 20.)

4.2 Kiusaaminen jättää jälkiä

Lapset ovat aina kiusanneet toisiaan, eikä se ole vierasta aikuistenkaan elämässä. Kiusaaminen onkin hyvin yhteisöllinen ilmiö. Lehtien palstoille koulukiusaaminen nousee usein jonkin vakavan tapauksen seurauksena. Kiusaaminen on usein jatkunut pitkään ja siihen on sisältynyt selvää väkivaltaa. Kiusatulle on voinut tulla jopa jokin ruumiin vamma tai hän on joutunut jäämään kotiin, koska ei ole uskaltanut mennä enää kouluun. Joskus jopa uhrin tilanne on voinut olla niin kriittinen, että ajatuksissa on ollut itsemurha. Kaikki tällaiset tapaukset herättävät ihmisissä ajatuksia ja kuohuntaa. Monet kiusatut kertovat ikävien kokemusten vaivanneen koko elämän. Monet ovat jääneet aivan yksin koulussa ja itsetunto on ollut niin heikoilla, että murtumispiste on ollut lähellä. (Harjunkoski & Harjunkoski 1994, 18.)

Kiusaaminen ei kuitenkaan aina ole esimerkiksi opettajien tai vanhempien huomattavissa. Kiusattu henkilö ei sitä välttämättä itse halua kertoa – kiusatuksi joutuminen saatetaan kokea häpeällisenä tai sitten pelätään sitä, että aikuiselle kertomisesta ei ole apua, vaan kiusaaminen pahenee entisestään. Yksi syy myös kiusaamisesta kertomatta jättämiseen saattaa olla se, ettei uskota kenenkään kuitenkaan puuttuvan asiaan. (Salmivalli 1998, 163 – 164.)

Kiusaaminen vaikuttaa vakavimmin kiusattuun yksilötasolla. Pitkään jatkunut kiusaaminen aiheuttaa henkisiä vaurioita, ja ne voivat ponnahtaa esiin myöhemmässäkin elämän vaiheessa. Kyse on vakavasta ongelmasta, joka voi tulla kalliiksi yhteiskunnalle. Kiusaamisen välittömiä vaikutuksia ovat muun muassa koulupelko ja erilaiset psykosomaattiset oireet, kuten päänsärky ja vatsakipu (MLL 2005). Huono itsetunto, luottamuksen puute ja itsetuhoisuus ovat mahdollisia kiusaamisesta johtuneita pitkäaikaisia vaikutuksia. Huolestuttavaa on se, että tuoreimman kouluterveyskyselyn (Stakes 2008) mukaan peruskoulun yläluokilla koulukiusaaminen on vain yleistynyt.

4.3 Teknologian tarjoamat uudet mahdollisuudet – Nuoret ja netti

Internet on monipuolinen toimintaympäristö, joka mahdollistaa monia käyttötarkoituksia ja –muotoja. Juuri monipuolisuutensa vuoksi verkon uhat ja ongelmatkin ovat moninaisia. Erityisesti nuoret verkon käyttäjät voivat elämäkokemuksen puuttuessa olla epävarmoja siitä, kuinka erilaiset uhkatilanteet ja ongelmat tulisi kohdata. (Joensuu 2007, 17.)

Internet tarjoaa pohjattoman varaston kuvallista ja kirjallista materiaalia, mutta rikastuttavuuden sijaan sen pelätään mädättävän nuorten analyttisiä taitoja ja luovan vääränlaista median käyttöä. Samaan aikaan kun kouluja verkotetaan ja tietotekniikan opetusta lisätään, ollaan kuitenkin yhä enemmän huolissaan nuorten arkisesta median käytöstä. (Sihvonen 2003, 87.)

Nykyikäisten lapset ovat kasvaneet tietokoneiden ja kännyköiden aikakaudella, joten ne ovat heille kiinteä osa heidän maailmaansa sekä lähes itsestäänselvyys. Toisin kuin vanhempiensa sukupolvi, 1980-luvun jälkeen syntyneet ovat tottuneet kaksisuuntaiseen median käyttöön, jossa median käyttäjä voi siis itse olla myös sen sisällön tuottaja. Nuorista lähes jokainen käyttää Internetiä säännöllisesti ja heistä 90 %:lla nettiyhteys on kotona. (Thorslund 2009, 17.)

Nuorisokulttuurit ovat vahvoina ja ne elävät paljolti viestintäteknikan muodostamassa ympäristössä. Nuoret itse ohjaavat suurilta osin eri medioiden, informaation ja kommunikaation kehitystä. (Thorslund 2009, 15.) Lasten ja nuorten median käyttö on hyvin sosiaalista. Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi vuonna 2008 selvityksen, johon koottiin tiiviiseen muotoon tietoja lasten ja nuorten mediakäytöstä. Selvityksen mukaan nuorten käyttämä aika Internetissä painottuu viihteeseen ja viihteelliseen kommunikaatioon. Ruotsissa ja Suomessa kuvagalleriat ovat suosituin verkkoyhteisöllisyyden muoto. Suomalaisessa verkkoyhteisöllisyydessä nettituttuihin luottamus on korkealla, eikä todellisen persoonan esiintuomista pidetä ongelmallisena. Selvityksen kohteena oli 3 – 18-vuotiaat lapset ja nuoret. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2008, 8.) Tärkeimmät motiivit Internetin käyttöön ovat verkkorutiinien hoitaminen, rentoutuminen, oppiminen, kuluttaminen ja ajan tasalla pysyminen.

4.4 Nettikiusaaminen

Nuoret viettävät entistä enemmän aikaa verkossa ja hoitavat myös sosiaalisia suhteitaan sen välityksellä. Koulupäivän jälkeen jutustellaan messengerissä, foorumeilla sekä nuorten suosimilla galleriasivustoilla. (Hamarus 2008, 71.) Ennen verkkoviestinnän aikojakin koulussa saattoi joutua kiusatuksi tai jätetyksi yhteisön ulkopuolelle. Nykyään kiusaaminen voidaan ulottaa jopa kotiin asti, kuitenkin ilman fyysistä läsnäoloa. Uuden tekniikan ansiosta herjaavat sähköpostit, tekstiviestit ja ilkeät kommentit messengerissä löytävät tiensä kotiinkin. Koulussa muotoutunut sosiaalinen käyttäytymismalli usein siirtyy myös verkkoon. Nettikiusaaminen on loppujen lopuksi hyvin samanlaista kuin kaikki muukin kiusaaminen; digitaalinen viestintä on vain uusi väline ilkeilylle. Uudenaista kiusaamista ovat esimerkiksi ikävät kuvat ja niiden levittäminen, chateissa / pikaviestimissä levitetyt valheet ja huhut kiusatusta, uhkaukset, ja systemaattinen poissulkeminen muiden nuorten verkkoyhteisöistä ja niin edelleen. Kiusaajan ei enää tarvitse edes katsoa uhriaan silmiin ja kaikki hoituu nopeasti ja tehokkaasti. Tekniikka tuo mukanaan uusia tapoja, joilla kiusaamien saa vakavampia sävyjä sekä voi jatkaa monin eri keinoin. Vika ei sinänsä ole itse tekniikassa, vaan ihmisten välisissä suhteista sekä käytöksessä toisia kohtaan. (Thorslund 2009, 52 – 53.)

Ruotsalaiset käyttävät elektronisesta kiusaamisesta termiä *elektronisk mobbning* ja englanniksi termi *cyberbullying* on ollut käytössä yhtenä terminä nettikiusaamisesta (Hamarus 2008, 71). Patchin ja Hinduja (2009) ovat käyttäneet termiä *cyberbullying* ja tarkoittavat sillä tarkoituksellisesti ja toistuvasti aiheutettua harmia tietokoneen, kännykän tai muun elektronisen laitteen avulla. Cyberbullying tuntuu olevan yleisimmin käytetty termi, mutta suomen kielessä käytetään yleisesti termiä nettikiusaaminen. Suomennos voi olla hieman harhaanjohtava, sillä cyberbullying termillä tarkoitetaan kaikkea sähköistä kiusaamista, niin netissä kuin kännykän välityksellä tapahtuvaa kiusaamista. Omassa tutkimuksessani käytän nettikiusaaminen -termiä sanan varsinaisessa merkityksessä; tutkimukseni painottuu lähes yksinomaan netissä tapahtuvaan kiusaamiseen. Itse ymmärrän nettikiusaamisen tarkoitukseksi käyttäen Internetiä väärin loukkaamiseen, kiusaamiseen, häirintään tai muuten harmin aiheuttamiseen toiselle tai toisille.

Sähköisissä viestimissä lähetetyt kuvat, juorut ja valheelliset tarinat leviävät tehokkaasti niin tutuille kuin usein tuntemattomillekin. Ne ovat sähköisissä viestimissä sisällöltään

usein julmempia kuin kasvokkain kerrotut viestit. Tämä voi johtua nimettömyydestä; netissä kiusaaja voi esiintyä nimettömänä tai keksityn nimimerkin takana. Nettikiusaaja voi periaatteessa tavoittaa uhrinsa mihin vuorokauden aikaan tahansa, ja hänellä on rajoittamaton yleisö toiminnalleen. Valitettavan harvoin kiusaamistilanteissa on aikuista läsnä valvomassa. (Hamarus 2008, 72.)

4.5 Nettikiusaamisen muotoja

Esittelen seuraavaksi tarkemmin muutamia yleisimpiä nettikiusaamisen muotoja. Nettikiusaamista on monenlaista, mutta olen kuvannut mielestäni tutkimukseni kannalta keskeisimmät muodot. Lisää nettikiusaamisesta ilmenee tutkimukseni tuloksista.

Kuvanmuokkaus ja kuviin liittyvät ongelmat

Kuvien muokkaaminen ja niiden levittäminen on yksi nettikiusaamisen muodoista. Yksi tunnetuimmista sekä suosituimmista kuvan muokkausohjelmista on Adobe Photoshop. Englannin kielessä on kehittynyt uusi termi *photoshopping*, jolla tarkoitetaan edellä mainitulla ohjelmalla kuvien muokkaamista. Nettikiusaamisen merkityksessä kuvan muokkaus sisältää yleisesti sen, että kuvia muokataan niin, että asia tai henkilö sijoitetaan loukkaavaan tai häpeälliseen tilaan tai yhteyteen. (Hinduja & Patchin 2009, 35.)

Myös Pelastakaa Lapset Ry on huolissaan nettikiusaamisen lisääntyvyydestä. Heidän verkkosivuillaan ilmestynen tiedotteen (julkaistu 19.3.2008) mukaan koululaisten keskuudessa on levinnyt uusi, rankempi kiusaamisen muoto, joka on aiheuttanut paljon ahdistusta ja mielipahaa niin nuorille kuin heidän vanhemmillekin. Kiusaaminen perustuu valmiiseen nettisivuun, johon lisätään esimerkiksi jokin nimi tai kirjainyhdistelmä, mikä sitten avautuu sivulla törkeässä yhteydessä. Kiusaajat yleensä lähettävän kiusan kohteelle tämän nimelle kirjoitetun linkin, jolloin sivu näyttää olevan kyseiseen lapseen tai nuoreen kohdistuva julkinen pilkka tai hänen nimen yhteydessä esitettävää pornografista materiaalia. Osassa sivuista on kyse hyvin rankastakin kuvamateriaalista, jonka näkeminen on jo itsessään haitallista lapselle. Kun lapsi avaa linkin, hänelle syntyy käsitys, että hänen nimensä on yhdistetty julkisuudessa tällaiseen materiaaliin. Todellisuudessa kyseistä sivua, jossa lapsen nimi esiintyy, ei ole, sillä se on perustettu ainoastaan kiusaamistarkoitukseen. Kyseessä on kiusaajien luoma harha,

jonka sivun ylläpitäjän tekniikka mahdollistaa. Tällainen toiminta on raakaa kiusaamista lapsen kustannuksella. (Pelastakaa Lapset Ry, Www-sivut 2008.)

Vuonna 2007 tehdyn Mannerheimin Lastensuojeluliiton teettämän selvityksen mukaan 13 % kyselyyn vastanneista (yhteensä 18267 vastaajaa) kertoi joutuneensa kuvien väärinkäytön kohteeksi. Edellisenä vuonna (2006) lukema oli vielä 19%. Kuvien väärinkäyttöön kohdanneista nuorista kertoi, että heidän valokuviaan oli lisätty galleriaan luvattomasti ja 3,8% kertoi, että omia kuvia oli muokattu ja levitetty eteenpäin luvatta. (Mustonen & Peura 2007, 10.)

Huhujen levittäminen ja pilkkaavat kommentit

Usein syyllistytään käyttämään sähköpostia, tekstiviestejä tai lähettämään Internet-yhteisöihin tai pikaviestimiin juoruja tai levittämään kuultuja huhuja kiusatuista. Ivaavat ja pilkkaavat kommentit ovat vain napin painalluksien päässä. Huhujen levittäminen on yleisempää tyttöjen kuin poikien keskuudessa. On hyvin helppoa ja nopeaa jakaa perättömiä huhuja toisista ja saada ne suuren kohderyhmän tietoon. (Hinduja & Patchin 2009, 36.)

Pilkkaavien ja ivaavien kommenttien lähettäminen on yleistä juuri nuorten suosimissa kuvagallerioissa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton tekemän selvityksen (2007) mukaan 11 % kyselyyn vastanneista (yhteensä 18267 vastaajaa) oli kokenut perättömien juorujen ja huhujen levittämisen. Aiempana vuonna luku oli 12%. Pilkkaavat kommentit kohdistuivat yleisimmin toisten ulkonäköön. Muita tavallisia pilkan aiheita olivat, elämäntarkastus ja uskonto sekä rasistiset teemat. (Mustonen & Peura 2007, 10 – 11.)

Identiteettivarkaus

Internet-identiteetin pohjalla on ihmisen oma identiteetti, jota määrittävät henkilötunnus, nimi ja monet erilaiset käyttäjätunnukset sekä salasanat. Moni nuori esiintyy netissä omalla nimellään ja esittelee henkilökohtaisiakin tietojaan erilaisilla sivuilla. Avoimuudesta voi kuitenkin olla haittaa, sillä netissä on helppo joutua identiteettivarkauksien ja erilaisten huijausten sivustaseuraajaksi tai itse kohteeksi. (Viisaasti verkossa 2008, 13.)

Olisi hyvin tärkeää säilyttää kaikki salasanat itsellään sekä henkilökohtaiset tiedot, sillä niiden joutuminen väriin käsiin voi tarkoittaa monenlaisia ongelmia. Jos joku muu saa

tietoonsa salasanat esimerkiksi joltain Internet-sivustolta, voi hän lähettää viestejä toisen nimissä. On myös ollut tapauksia, joissa on saatu tietoon tarvittavat henkilökohtaiset tiedot Internetin sosiaalisesta yhteisöstä ja luotu profiili, johon on lisätty ilkeitä kommentteja sekä kuvia toisen nimellä ja tiedoilla. (Hinduja, Patchin 2009, 38.)

Happy slapping

Happy slapping on suhteellisen uusi nettikiusaamisen muoto. Happy slapping –termillä tarkoitetaan väkivallan kuvaamista ja Internetiin laittamista. Tyypillinen tämänkaltainen tapahtuma on seuraavanlainen: kiusaaja lyö uhriaan tai muuten kohdistaa häneen väkivaltaa ja samanaikaisesti joku kuvaa kiusaamistilanteen. Yleensä kiusaamistilanteisiin liittyy muutakin kuin vain lyöminen. Tapahtuneen jälkeen videoleike julkaistaan Internetissä tai lähetetään ympäriinsä julkisilla sivustoilla, joissa on mahdollista jakaa video- ja kuvamateriaalia. (Hinduja & Patchin 2009, 39 – 40 ks. myös Jokiranta 2008, 36.)

4.6 Verkkoyhteisöllisyys ja nettikiusaaminen

Se, että verkkoyhteisöllisyydellä ja verkkoyhteisöillä on paljon myönteisiäkin vaikutuksia nuoriin ja heidän identiteettinsä luomiseen sekä kehittämiseen, ei sulje pois yhteisöissä tapahtuvaa kiusaamista ja sen tuottamia ongelmia. Verkkoyhteisöt ovat nuorille päivittäinen kommunikointiareena ja tila, jossa voi ilmaista itseään sekä olla yhteydessä ystäviin ja tutustua uusiin ihmisiin. Monista virtuaalimaailman tuttavuuksista tulee nopeasti ystäviä myös verkon ulkopuolella, reaali maailmassa (Thorslund 2009, 17).

Yhteisöllisyydellä on siis hyvin positiivinen vaikutus. Se on jotain tavoiteltavaa ja hyvää. Vaikka verkko mahdollistaakin yhteisöllisyyden, se ei vielä kerro millaisista yhteisöistä on oikeastaan kyse. Verkko tarjoaa mahdollisuuden uudentlaiselle yhteisöllisyydelle, mutta myös tilan kaikenlaisille ”pahoille” yhteisöille. ”Pahoina” yhteisöinä voidaan pitää muun muassa saatananpalvontayhteisöt, rikollisten ja pedofiilien sekä rasistien yhteisöt. Pahan määrittämien on tietenkin aina vaikeaa, mutta ainakin kasvatuksellisesta näkökulmasta edellä mainittuja yhteisöjä voidaan pitää ”pahoina”, sillä kyseiset yhteisöt tuskin tekevät hyvää kenenkään kasvulle ja kehitykselle. Verkko tarjoaa tämän kaltaisille yhteisöille ja yhteisöllisyydelle aikaisempaa helpomman

toimintamahdollisuuden. (Matikainen 2008, 81.) Näin ollen myös nettikiusaamisen yhteydessä ”pahojen” yhteisöjen luominen toisten kustannuksella on varsin helppoa.

Nuoret ovat toisilleen läsnä verkossa, vaikka kasvokkainen kontakti puuttuukin. Yhteisöllinen tila Internetissä on kuin valtava nuorisotalo – sillä erotuksella, että aina ei ole valvovaa silmää tai tilanteeseen puuttuvia aikuisia. Netissä on helppo näin ollen aiheuttaa harmia ja pahaa mieltä toisille eikä netissä tapahtuneesta kiusanteosta aiheutuvaa mielipahaa ole helppo tulkita. (Viisaasti verkossa 2008, 8.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Aineisto

Tutkimusotteeni oli kvalitatiivinen. Tutkimusaineistoni koostui kolmesta asiantuntijahaastattelusta sekä neljän eri nuoren omista kokemuksista nettikiusaamisesta, joista he kirjoittivat tarinan. Aineistonkeruumenetelmänä käytin kahta erilaista menetelmää. Nuorten näkökulmia haettaessa, päädyin case-tapauksiin, niin sanottuihin omiin tarinoihin ja kokemuksiin aiheesta. Pyysin nuoria kertomaan omin sanoin kokemuksistaan tarinan muodossa. Asetin kuitenkin etukäteen apukysymyksiä, joihin toivoin tekstissä vastauksia (Liite 1). Keräsin nuorilta aineistoa Internetin kautta ja myös kontaktini nuoriin loin pääasiassa Irc-Gallerian kautta. Lähestyin kahta nuorta tiedustelemalla suoraan halukkuutta osallistua tutkimukseen, ja molemmat heistä suostuivat. Yksi tutkimukseen osallistuneista nuorista ilmoitti kirjoittavansa tarinan huomattessaan yhteisöön laittamani kyselyn halukkaista osallistujista. Yksi tarina tuli sähköpostitse ilman omaa suoraa kontaktiani suomi24.fi -keskustelupalstalla olleen ilmoitukseni kautta.

Tarinat käsittelin luottamuksellisesti ja kirjoittajien nimet on muutettu. Tutkimukseen osallistui tarinan kirjoittajina neljä nuorta: kolme tyttöä (16-, 18- ja 20 – vuotiaita) sekä yksi 18-vuotias poika. Nuorten tarinat kokosin pääasiassa keväällä 2009. En käyttänyt tutkimukseeni osallistuneiden nuorten oikeita nimiä tai nimimerkkejä, jotta heitä ei tarinoistaan tunnista. Luottamuksellinen aineiston käsittelyni takaa sen, että kaikki tarinoiden kirjoittajat pysyvät salassa sekä heidän yksityiskohtaisia tietoja ei missään julkaista.

Tein myös kolme teemahaastattelua kevään 2009 aikana. Teemoittelun ja alustavat kysymykset suunnittelin etukäteen (Liite 2). Haastattelin Irc-Galleriasta tutuksi tullutta ”galleriapoliisia”, ylikonstaapelia Marko Forssia, joka on nimimerkillä ”-fobba-” myös tunnettu nuorten keskuudessa. Hänen lisäksi haastattelin kahta Netari.fi –hankkeessa mukana olevaa nuorisotyöntekijää, jotka tekevät verkkonuorisotyötä hankkeen puitteissa. Haastattelutilanteet olivat hyvin vuorovaikutuksellisia ja nauhoitin jokaisen haastattelun mp3-soitinta apuna käyttäen. Näistä haastatteluista nostan myös esille mahdollisia kehittämiskohteita ja –aiheita nettikiusaamisen ehkäisemiseksi sekä verkkonuorisotyön valtakunnalliseksi kehittämiseksi.

5.2 Aineiston analyysi

Haastatteluissa käytin teemoja, joihin sisällytin kysymyksiä valitsemistani aihealueista. Teemahaastattelussa vastaajan on mahdollista halutessaan puhua varsin vapaamuotoisesti, mutta käytetyt teemat takaavat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa puhutaan edes jossain määrin samoista asioista. (ks. Eskola & Suoranta 2000, 86 – 87.)

Aineiston analyysitapana käytin teemoittelua. Teemoittelun olen rakentanut aineistosta nousseista pääaiheista, kuitenkin pureutuen niihin tutkimusongelmien kautta. Teemoitteluun olen yhdistänyt teoriaa sekä muuta tutkimustietoa täydentämään aineistosta nousseita asioita. (ks. Eskola & Suoranta 2000, 174 – 179.)

Analysoinnin suoritin kesän ja alkusyksyn 2009 aikana. Aiheet teemoittelulle nousivat suoraan nuorten kirjoittamista tarinoista, mutta täydensin niitä asiantuntijahaastatteluilla. Tulosten esittämisessä olen käyttänyt sitaatteja täydentämään ja todentamaan nuorten tarinoista nousevia päätelmiäni sekä värittämään tekstiä myös lukijaa ajatellen.

6 NETTIKIUSAAMINEN NUORTEN KESKUUDESSA

6.1 Asiantuntijahaastateltavien esittely

Kaikki haastattelemanasi asiantuntijat ovat tekemisissä nuorten kanssa verkon välityksellä. Heidän roolinsa on pääasiassa olla opastaja ja ohjaaja nuorten suosimilla sivustoilla,

sekä vastata nuoria askarruttaviin kysymyksiin. Seuraavaksi hieman tarkemmin kaikkien haastateltavien roolista, asemasta sekä heidän verkkotyöskentelystään.

Ensimmäinen asiantuntijahaastatteluni oli Helsingin keskustan poliisipiirissä ylikonstaapeli Marko Forss, joka on nuorten keskuudessa tunnettu Irc-Gallerian poliisina, nimimerkillä -fobba-. Forssin mukaan yksi merkittävämmistä virikkeistä perustaa poliisiprofiili Irc-Galleriaan tuli juuri tutkittavien tapausten määrästä, jotka käsittelevät nettikiusaamista. Vuoden 2007 lopulla Forss esitti ideaa saada lähipoliisi myös nettiin, ja siitä on menty vain eteenpäin. Forssin tehtävänä ei ole kytätä vaan nimenomaan opastaa, ohjata ja neuvoa nuoria. Myös yksi keskeisimmistä tehtävistä on opettaa nuorille, että rikos on nettimaailmassa yhtä lailla rikos kuin muuallakin (Sihvonen 2009, 20 – 21).

Forssin mukaan nuoret ovat ottaneet hänet hyvin vastaan suositussa yhteisöpalvelussa. Forssin sivuilla vieraillee päivittäin 3000 – 5000 kävijää ja kysymyksiä tulee niin paljon, ettei kaikkiin ennätä edes vastata. Suurimman osan viesteistä hän saa yksityisesti tai sähköpostilla, joissa myös piilee ne ikävimmät ja vakavimmat aiheet. Forss toteaa myös, että käyttäytyminen netissä on paljon lepsumpaa kuin reaali maailmassa.

Esimerkiksi vaikka mun kohdalla, ni ei kukaan oo tullu mulle haistattelee tuolla kadulla vaikka on tunnistanu vaikka kuinka monet ihmiset mut siellä ku oon ollu töitä tekemässä -- mut tuolla netin kautta ni sit siel on just näitä tälläisiä pelleilyjä. Se tarjoaa mahdollisuuden semmoseen niinku seinän takaa huuteluun.

Toinen haastateltavani oli Netari.fi – hankkeen nuorisotyöntekijä, Miika Koistinen. Koistinen toimii Porvoon kaupungin nuorisotoimen nuoriso-ohjaajana. Porvoon kaupunki liittyi mukaan Netari.fi – hankkeeseen, jonka mukana Koistinen on toiminut puolitoista vuotta. Netari toteuttaa nuorisotyötä verkossa ja toimii tällä hetkellä kahdessa verkkoyhteisössä: Irc-Galleriassa ja Habbo Hotellissa. Netari –hanke on Helsingin kaupungin nuorisoasiankeskuksen koordinoima. (Www-sivut Netari.fi.)

Koistinen tekee pääasiassa nuorten virtuaali maailmassa Habbo Hotellissa vuorojaan. Habbo Hotellissa on oma virtuaalinuorisotila, joka on avoinna neljänä päivänä viikossa, jonne nuoret voivat tulla keskustelemaan ohjaajien kanssa niin yleisesti kuin yksityisestikin. Habbo Hotellin virtuaalisessa nuorisotilassa kävijöitä on keskimäärin

700 – 800 per ilta ja keski-ikä on 14 vuotta. Koistinen nostaa myös yhdeksi huomiokseen nuorten nettikäyttäytymisen:

Pääsääntöisesti on ihan fiksua porukkaa, et niitten kanssa niiku tulee ihan hyviä keskustelujaki, ja siellä on tämmönen kynnys paljon matalampi avautua -- mut tietenki siel on näitä jotka käyttää sitä myös väärin, sitä et voi nimettömänä Habbon puolella toimia, et siel on sen hahmon takana.

Yhdeksi haasteeksi Koistinen koki aluksi tunneilmaisun ja sen ettei kaikkea voi kirjoittaa ”tietyllä äänensävyllä”. On mietittävä tarkkaan mitä kirjoittaa, välttyäkseen väärinymmärryksiltä.

Siel on hankalaa että ku ei oo näitä eleitä, että ei voi niinku, että nyt tässä vähä vitsiä heitän, että siel voi olla tosiaan joku 12-vuotias Maija, joka ei välttämättä ymmärrä tämmöstä sarkasmia.

Kolmantena haastateltavana oli myös Netari.fi – hankkeessa toimiva nuorisotyöntekijä, Helsingin toimipisteessä vaikuttava Johanna Mäkinen. Mäkinen on koulutukseltaan nuoriso-ohjaaja, mutta saanut myös sosionomin paperit ja työskentelee nyt mediatuottajana hoitaen Netari-hankkeen valtakunnallista puolta. Mäkisen omin sanoin hänen kokemuksensa verkkomaailmasta ennen kyseessä olevaa työtä on täysi nolla. Hän on opiskellut kaiken tarvittavan työn ohessa.

Ehkä mä olin se koe-eläin, et ku mä pystyin tähän ni kaikki nuoriso-ohjaajat pystyy tähän. Eli tavallaan se että samal taval ku siel nuorisotalolla nojataan siihen biljardikeppiin ja pelataan biljardia, ni sitte tässä tavallaan se verkko on vaan se väline.

Mäkisen mielestä nuoret osaavat netin käytön suhteellisen hyvin, ainakin paremmin kuin monet aikuiset. Hän uskoo, että nuorille suhde Internettiin on arkipäiväistynyt ja nuoret eivät välttämättä tee eroa reaali maailman ja virtuaali maailman välillä niin selvästi kuin esimerkiksi vanhemmat tai muut aikuiset.

Mulle se on vähä niin että 'minä menen nyt internettiin ja luen sähköpostini. Ja minä menen nyt soittamaan kaverilleni Skypellä'. Mä luulen, tää on ihan mun tuntumaa, mut mä luulen et nuori ajattelee ennemmin niin että ku se käy koulussa keskustelua sit se menee kotiin ja jatkaa sitä samaa keskustelua eli se ei tavallaan enää 'mene' sinne

niinku tekemään jotain asiaa vaan se on niinku arkipäiväistyny se suhde siihen.

Mäkisen mukaan Netari-hanke on saanut alkunsa siitä ajatuksesta, että jos Helsingin rautatieasemalle kokoontuisi tietty määrä nuoria, niin nuorisotyö menisi sinne ja tekisi ikään kuin työtä siellä. Eli yksinkertaisesti siitä ajatuksesta, kun nuoret ovat siellä verkossa hyvin paljon, niin nuorisotyönkin pitäisi mennä sinne, missä nuoret ovat. Netari-hanke on alkujaan ollut vain pääkaupunkiseudun hanke, mutta ajatus siitä, että miksi pääkaupunkiseudun pitäisi tehdä koko Suomen nuorten kanssa töitä johti siihen, että mukaan saatiin rahoituksen turvin suurimpia kaupunkeja, ja tällä hetkellä mukana onkin yhteensä 22 kaupunkia, jokainen omalla panoksellaan. Mäkisen mukaan työ on hyvin mielenkiintoista, sillä ei ole mitään mallia, miten valtakunnallista työtä tulisi tehdä, sillä verkkonuorisotyökin on kovin uutta.

6.2 Nuorten mielipiteitä poliisista ja nuorisotyöntekijöistä verkossa

Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, Netari.fi – hanke, Oulun nuorisoasiainkeskuksen Seudullinen virtuaalinuorisotyön hanke ja Oulun poliisi toteuttivat kyselyn, joka selvitti Irc-Galleriaa käyttävien nuorten mielipidettä ja tarvetta keskustella reaaliaikaisesti poliisin ja nuorisotyöntekijöiden kanssa Internetissä. Kysely on toteutettu marraskuussa 2008 Irc-Galleriassa ja kyselyyn saatiin muutaman päivän aikana 7505 vastausta 13 – 17 – vuotiailta nuorilta. Kyselyyn vastanneista 77 % oli tyttöjä. Kyselyn tulokset osoittivat, että nuoret arvostavat enemmän juttelua poliisin tai nuorisotyöntekijän kanssa yksityisesti kuin yleisessä chatissa. Kyselyyn vastanneista nuorista 30% oli vierailut joskus virtuaalisessa nuorisotilassa, Netarin Habbon tilassa tai Irc-Gallerian Netari-chatissa. Avoimissa vastauksissa ilmeni, etteivät nuoret tienneet, että nuorisotyöntekijöiden kanssa voi jutella myös netissä. (Irc-Galleria kysely 2008, 3, 6.)

Kyselyssä kartoitettiin myös nuorten tietämystä virtuaalisista nuorisotyötiloista, nettikiusaamiseen liittyvistä kokemuksista sekä aiheista, joista nuoret halusivat keskustella poliisin tai nuorisotyöntekijän kanssa Internetissä. Kyselyyn vastanneista nuorista 32% kertoi joutuneensa nettikiusaamisen tai häirinnän kohteeksi viimeisen vuoden aikana. Nettikiusaaminen oli yksi tärkeimmistä keskustelun aiheista, joista nuoret halusivat keskustella poliisin ja nuorisotyöntekijän kanssa. Yleisimpiä nettikiusaamisen muotoja ovat pilkkaavat ja ivaavat kommentit, joita nettikiusatuksi tulleista oli kokenut 72%. Yleisimmin pilkkaavat kommentit ovat mielipiteistä tai

ulkonäöstä. Myös kuvien luvattomaan levittämiseen, seksuaalisiin kommentteihin, identiteettivarkauksiin ja perättömien juorujen levittämiseen oli törmätty.

6.3 Asiantuntijanäkökulmia nuorten yhteisöihin ja yhteisöllisyyteen

Nuorten suosima verkkosivusto Irc-Galleria kertoo jo jonkinlaisesta virtuaalisesta yhteisöllisyydestä. Irc-Galleriassa on yli 500 000 rekisteröitynyttä käyttäjää ja 60% rekisteröityneistä käyttäjistä on täysi-ikäisiä. Irc-Galleria on Suomen suurin Internet-yhteisö ja se nousi myös monissa nuorten tarinoissa esille tilana, jossa nettikiusaamista esiintyi.

Kysyttäessä Mäkiseltä millaisissa yhteisöissä hänen mielestään nuoret ovat ja aikaansa viettävät, hänen arvionsa mukaan osa menee harrastusten ja kiinnostusten kohteiden perusteella mukaan erilaisiin yhteisöihin ja palveluihin.

-- jos ne harrastaa vaikka My Little Pony -tuunausta nii sit ne on niinku sen takia siellä, tai joku harrastaa vaikka Harry Potter -juttuja, ni ne hakeutuu semmisiin missä on samoja harrastusryhmiä kuin itse edustaa.

Koistinen puolestaan toteaa, että Irc-Galleria on varmasti suosituin verkkoyhteisö, jossa nuoret käyvät ja varhaisnuoriso käy Habbo Hotellissa. Hän myös uskoo, että verkkopelaaminen on hyvin yhteisöllinen tekijä. Koistinen myös pohtii, että nuoret pystyvät olemaan hieman rohkeampia netissä kuin esimerkiksi koulussa. Hän nostaa esiin myös huomion, että nuorilla nettimaailma ja oikea maailma sekoittuvat keskenään, myös kavereiden osalta.

Nuoret pääsee helpommin mukaan juttuun, porukoihin, et monilla on paljoki kavereita netin kautta ja vaikka ne ei niitä oo välttämättä ees tavannu koskaan. Huomaa niinku ajatusmaailma on ihan erilainen aikuisella ku nuorella, niillä ei niinku oo silleen et nettimaailma ja oikee maailma et niillä ne kaveritki sekottuu et osa on nettikavereista on myös live-kavereita ja osa ei.

Forssin Irc-Galleriassa ylläpitämän poliisi-profiilin yhtenä suurimpana etuna on, että sen lisäksi, että hänet tavoittaa, hän tavoittaa suuren joukon ihmisiä hyvin kustannustehokkaasti. Suhteiden luominen helpottuu nuorten kanssa, jos ensikontakti on ollut netin välityksellä.

Se mitä oon ite huomannu, et jos mä meen tästä Kamppiin kävelemään ja meen siellä virkavehkeet päällä ni kyl siel aika moni tulee morjestamaan ja tunnistaa mut et hei toi on se '-fobba-' ja niin edespäin, et kyl sitä pystyy luomaan niitä suhteita, mitä jo nytteki luonu...

Mäkinen arvelee pitkän pohdinnan jälkeen, että verkon yhteisöllisyys voi tuoda nuorelle paljon positiivisiakin kokemuksia. Internet luo nuorille mahdollisuuden muun muassa kokeilla erilaisia identiteettejä ja rooleja. Esimerkiksi jos nuori kokee olevansa 'oikeasa elämässä' kovin ujo, voi hän netissä olla ihan jotain muuta.

Tavallaan se verkon yhteisöllisyys voi antaa paljon positiivisia kokemuksia ja tuoda semmosta itseluottamusta, tai jos aatellaan että on verkossa vaikka jossain toiminnassa, vaikka jossain pelissä tai jossain kotisivujen tekemisessä tai missä tahansa tosi hyvä, niin sithän se antaa tavallaan itseluottamusta se yhteisö siellä, että 'ootpa sä nyt tehny tän hienosti ja vau vau, ja teetkö mulleikki' ja kaikkee semmosta. Eli se tuo tavallaan sitä kautta se yhteisöllisyys myös vahvistavia kokemuksia, mutta onhan sillä kääntöpuolikin sillä kolikolla.

6.4 Tarinoiden kertomaa nettikiusaamisesta

Keräsin neljältä nuorelta tarinat kiusaamisesta, ja etenkin nettikiusaamisesta, jota he ovat kokeneet tavalla tai toisella. Aineisto muodostuu 16-, 18- ja 20-vuotiaiden tyttöjen ja 18-vuotiaan pojan kirjoittamista tarinoista. Tarinat olivat koskettavia ja niistä huokui paljon erilaisia tunnetiloja. Olen muuttanut tarinan kirjoittajien nimet, joten kukaan ei esiinny omalla nimellään tai nimimerkillään.

Lyhyet kuvaukset tarinan kirjoittajista:

1. Raisa, 16-vuotias

Raisa joutui nettikiusaamisen uhriksi luokkatoverinsa toimesta. Samalla luokalla koulussa oleva tyttö alkoi netissä lähettelemään ilkeitä kommentteja mm. ulkonäöstä. Varsinaista syytä tapahtumien alkamiselle ei Raisa itse osannut edes sanoa.

2. Jennika, 18-vuotias

Jennika on ollut aiemmin pahasti koulukiusattu. Nettikiusaaminen alkoi yläasteaikana, jolloin Jennika ystävänsä kehoituksesta laittoi kuviaan galleriaan. Jennika luuli, että uudella paikkakunnalla lukion aloittaminen helpottaisi koulukiusaamista, mutta hän oli väärässä, sillä vanhat koulukiusaajat löysivät Jennikan jäljille netin kautta. Kaikkiaan koulukiusaamisesta Jennika oli kärsinyt yhdeksän vuoden ajan, ja hän kokee nettikiusaamisen olleen lievä osuus siitä kiusaamisesta.

3. Neea, 20-vuotias

Neean kohdalla kiusaaminen oli alkanut jo päiväkodin ajoilta, aina ala-asteesta yläasteelle asti. Nettikiusaaminen tuli lisäksi kuvioihin yläasteen aikana. Neea kokee rankimmaksi henkisen väkivallan; ilkeitä sanoja, kommentteja, jotka satuttivat. Netin käyttö tuli Neealle ajankohtaiseksi yläasteella isosiskon jalanjäljissä. Alkujaan kuvagalleriaan lisätyn profiilin tarkoituksena oli ollut löytää vanhat ystävät (jotka asuivat kaukana) ja tutustua mahdollisesti uusiinkin.

4. Janne, 18-vuotias

Kiusaaminen oli alkanut Jannen ollessa yläasteella, aivan inhimillisestä kömmähdyksestä, jossa Janne oli epähuomiossa mennyt tyttöjen vessaan. Luokkakaverit olivat samanaikaisesti kuvanneet tilanteen ja laittaneet materiaalin Internetiin. Nettiin laitetun materiaalin seurauksena alkoi nimittely homoksi, ja Jannen kotisivut ja profiilit täyttyivät pilkkauksista ja jopa homopornon linkeistä.

Yhteisöistä juuri kuvagalleriat nousivat vahvasti esiin nuorten kirjoittamissa tarinoissa kiusaamisesta. Kolmessa neljästä tarinoissa nostettiin esille kuvagallerioissa tapahtuva kiusaaminen. Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Irc-Gallerian teettämän kyselyn mukaan 35% nettikiusaamista kokeneista ilmoitti nettikiusaajien olevan pääosin tuttavita, yleisimmin tuttuja koulusta (MLL, 2007). Raisa tarinassaan pohtii mahdollista syytä nettikiusaamisen alkamiseksi suhteessa kouluun seuraavasti:

Kiusaaminen alkoi ollessani 14-vuotias, kahdeksannen luokan puolivälissä. En tarkemmin otettuna edes tiedä mistä kaikki alkoi. Uskon että kyse oli vain siitä, että kyseinen kiusaaja ei uskaltanut 'latistaa' minua kasvotusten, joten hän teki sen netin kautta. Kyseessä oli samalla

luokalla oleva tyttö, käytännössä tuttu, vaikken koskaan ollut hänen kanssaan pahemmin jutellutkaan.

On kovin tavallista, että koulukiusauksesta kärsivät nuoret joutuvat koulukiusaajiensa uhriksi niin ikään myös netin kautta. Internet muotoutuu entuudestaan tutuille kiusaajille vain uudeksi, todennäköisesti tehokkaammaksi tai vähintäänkin moninaisemmaksi välineeksi kiusaamiselle. 18-vuotias Jennika kertoo tarinassaan olleensa entinen koulukiusattu, ja uudelle paikkakunnalle muuton jälkeen hänen kaverinsa puhui hänet ympäri laittamaan kuviaan Internetin kuvagalleriaan. Asiat tuntuivat menevän hyvin; uusi paikkakunta, uudet ihmiset, kunnes entinen kiusaaja löysi hänen profiilinsa ja helvetti pääsi irti.

Lukion ykkösellä tämä kiusaajani sitten keksi minut galleriasta. Hän nimitteli minua, sylki netin kautta vasten kasvojani ja musersi itsetuntoni pikkuhiljaa rippeiksi. Hän oli tehnyt tätä jo aikaisemmin kahdelle muulle ystävälleni, joita hän syystä tai toisesta inhosi.

20-vuotias Neea puolestaan kertoo tarinassaan, että hänen kiusaamisensa alkoi jo päiväkodin ajoilta, jolloin se oli julmaa lasten leikkiä, pilkkaamista ja nimittelyä. Ala-asteella nimittely jatkui ja jopa fyysistä väkivaltaa ilmeni tukasta repimisestä ja nyrkillä lyömisestä. Neea kuitenkin toteaa, että henkinen väkivalta oli suurin tekijä hänen elämässä; satuttavia sanoja, haukkumista, lähinnä ulkonäköön kohdistuvia pilkkauksia. Netin käyttöön Neea tutustui isosiskonsa jalanjäljillä ja liittyi myös suosittuun kuvagalleriaan, jotta voisi löytää vanhat ystävänsä ja tutustua mahdollisesti uusiin.

Aluksi ei ollut mitään pelättävää, kunnes niitä viestejä alkoi tulemaan, ulkonäön takia kiusattiin, että en ollut aito ym. ja sitten tuli yli 20v muijia haukkumaan minua! Järjetöntä käyttäytymistä niin aikuisilta ihmisiltä, enkä tiedä heidän syytä tulla kiusaamaan minua, mutta ne osas satuttaa sanoillaan - - luultavasti kiusaaminen päättyi myös nettiin, koska moni muukin samaisesta koulusta, jopa koulukiusaajat (tunsin heidät) harrasti gallerian käyttöä.

18-vuotias Janne uskaltautuu kertomaan kokemuksestaan hyvin avoimesti. Tarina myös eroaa nuorten naisten tapauksista siinä, että kiusaamiseen johti koulussa sattunut inhimillinen kömmähdys.

Erehdyin kerran menemään ruokatunnilla naisten vessaan enkä tajunnut sitä ennen kuin tulin pois... Eräs jostain syystä minua aina vähän semisti naljaillut luokkalaiseni poika oli kuvannut kännykkäkamerallaan miten erehdyin ovesta ja menin muina miehinä naisten vessaan. Tuolle videolle naureskeltiin koko loppuvuosi ja se päättyi Youtubeen ja Irc-Galleriaan, josta se oli helppo linkittää kaikille.

Tarinan mukaan mm. Irc-Galleriaan, Youtubeen ja pelisivusto Aapeliin sateli pilkkauksia ja ilkeitä kommentteja kyseisestä videosta. Youtube on suosittu videopalvelu, joka tarjoaa käyttäjälleen mahdollisuuden lisätä omia videoita tai katsoa sekä ladata muiden käyttäjien lisäämiä videoita. Palvelua tarjotaan 19 eri kielellä. (Wikipedia 2009, www-sivut.)

Janne kertoo tarinassaan, että vessajutun ja siitä tehdyn videon seurauksena sai hän kiusaajiltaan homon leiman. Janne kokee olevansa sen verran ujo, ettei uskaltanut vastata haukkuihin mitään takaisin, ainakaan yhtä hyvin kuin jotkut muut olisivat todennäköisesti osanneet. Homottelua hän sai kuulla päivittäin kymmeniltä eri ihmisiltä, niin tytöiltä kuin pojiltakin. Janne kertoo myös, että esimerkiksi uuden kuvan lisääminen galleriaan saattoi jälleen laukaista nimittelykierteen.

Tietyt tyypit vittuilivat aina siitä samasta videosta ja homottelivat. Enkä ole homo. Pahinta oli, kun monet minulle aikaisemmin tuntemattomatkin tyypit alkoivat uskomaan näitä tyyppejä. 'Hei tuolla se gei nyt menee' tyyliin.

6.5 Kiusaamisen luonne

Tarinoissa lievimmillään nettikiusaaminen oli nimittelyä, haukkumista ja satunnaista suunsoittoa uhreille. Piinaavaksi kiusaamisen teki sen pitkäkestoisuus ja kommenttien ala-arvoisuus sekä toistuvuus. Pureudun tässä tarkemmin kahden nuoren tytön tarinaan, sillä heidän esimerkkinsä kuvastaa sitä, millaista nettikiusaaminen voi todella olla, kun se jatkuu päivästä toiseen törkeiden kommenttien muodossa, kiusaajien vain vaihtuessa.

Neea toteaa, että henkinen väkivalta oli raskainta niin koulu- kuin nettikiusaamisessakin. Hän kertoo olleensa aiemmin hieman pyöreä. Kiusaaminen jatkui ala-asteelta yläasteelle ja syitä kiusaamiselle voi vain arvella; ulkonäkö, ajatusmaailma vai kenties pukeutuminen?

En tiedä syytä kiusaamiselle, vai ärsyttikö minussa jokin, että oli pakko alistaa, rikkoa täysin itsetunto palasiksi, ettei se koskaan paikkaantuisi kunnolla, vaan se rikkoontuisi aina surullisten tilanteiden edessä.

Neean mukaan liikaa oli se, että hänen kaverinsa kääntyi häntä vastaan. Haukkuja ja pilkkanauruja sateli luokkatoverilta välitunneilla koulussa. Samalta ihmiseltä, jolle hän oli numeronsa aiemmin antanut yhteydenpitoa varten, tuli haukkuja kiusatun kännykkään.

Oli kiva herätä aamulla kymmeneen viestiin, jotka olivat pelkkää paha, toivomuksia että kuolisin, mutta se loppui siihen, kun kaveri yritti varastaa minulta, josta hyvä ystäväni kertoi nähtyään aikeet. Käräytin hänet ystäväni voimin.

Jennika kertoo tarinassaan entisestä kiusaajastaan. Jennika yritti pysytellä poissa kiusaajansa tieltä yläasteella, mutta tämä rupesi systemaattisesti kiusaamaan erästä henkilöä, joka oli Jennikalle äärimmäisen rakas. Jennika tietysti puolusti ystävänsä kynsin ja hampain joutuen siten itse tyrannin silmätikuksi. Lopulta kukaan ei uskaltanut puhua Jennikan kanssa, kolmea ystävää lukuun ottamatta, sillä tuo kiusaaja-nainen oli pelottava vastustaja; kukaan ei tahtonut hänen uhrikseen.

Koko koulu oli teknisesti minua vastaan. Olin ollut niitä harvoja (typeryksiä), jotka olivat uskaltaneet sanoa joskus tuolle yksinvaltiaalle vastaan. Ja niinpä minusta tuli hyljeksitty.

Tuon kyseisen kiusaajan jättäessä Jennikan rauhaan, tilalle tuli toinen, netin kautta iskenyt tuntematon 13-vuotias poika. Poika oli tyynen rauhallisesti pyytänyt Jennikaa poistamaan kuvansa kuvagalleriasta, sillä pojan mielestä hän oli järjettömän ruma ja hän oksetti poikaa.

Lähinnä minua vain nauratti, mutta kyllä se pahalta tuntui, kun hänen kaverinsa alkoivat pommittaa minua inhottavilla seksuaalisävytteisillä viesteillä, kuten 'sullahan on täydellinen blow-job-naama! Miten olis?' ja 'kunpa voisin kurkistaa hameesi alle, rakastan viidakkoja!'

Jennika pohtii tarinassaan sitä, kuinka paljon paha nuorison ilkeily toisille aiheuttaa ja kuinka moni ei asiasta ole edes tietoinen. Hän myös pohtii nuorison ja aikuisten välistä kuilua ja sitä, kenellä oikeasti valta on. Hän tiivistää nämä ajatuksensa seuraavasti:

Varsinkin netissä, kun on tietynlainen anonymiteetti, on helppo mennä haukkumaan toisia. Ehkäpä lapset ja nuoret eivät tajua, kuinka paljon moinen voi oikeasti loukata. Tai sitten he nimenomaan tajuavat, sillä lapset ovat paljon julmempia kuin aikuiset. He tietävät, mistä naruista vetää, sillä olemme hitaasti antaneet kaiken vallan nuorisolle; kun lapsi kiusaa kissaa, ja lapsen isä nostaa häntä kauluksesta kuritustarkoituksessa, saa isä sakkoa. Lapsi pääsee kuin koira veräjältä.

6.6 Asiantuntijoiden mielipide nettikiusaamisesta

Ylikonstaapeli Marko Forssin mukaan yleisimmin nettikiusaaminen on juuri pilakuvien tekemistä ja edelleen lähettelyä sekä perinteistä pilkkaamista, haukkumista ja suunsoittoa erilaisissa yhteisöissä ja pikaviestimissä. Hän myös arvelee, että monikaan ei tiedosta sitä, että netissä toisen loukkaaminen mm. edellä mainituilla tavoilla voi helposti kääntyä törkeään kunnianloukkaamiseen rikosnimikkeenä ja se on tuomittavaa.

Vastahan tuli päätös, missä sai kaverit törkeästä kunnianloukkauksesta tuomion ja määrättiin maksamaan korvauksia ku oli Irc-Galleriaan tehny yhteisön (johonkin henkilöön liittyen) ja se oli ollu siel esillä. Sinänsä toi netti tekee sen erityispiirteen että se tuo sen monen saataville, elikkä silloin se helposti voi kääntyä sinne törkeään kunnianloukkauksen puolelle et ku sen useampi näkee.

Forss myös toteaa, että netissä kiusaaminen on tehnyt myös sen, että useammat ihmiset tavallaan altistuvat useampien ihmisten kiusaamisille. Esimerkiksi hän kuvailee tilannetta, jossa joku mainostaa kuvaansa netissä. Hyvin nopeasti, jos on vähänkin lihava tai väärän värinen, tulee jotain rasistista tai ivaavaa kommenttia. Forss ei yhtään ihmettele, että joidenkin 14 – 15 –vuotiaiden tyttöjen tai poikien itsetunto heikkenee, kun parikymmentä ihmistä tulee soittamaan suutansa. Ajoittain kommentit voivat olla todella raakoja.

Netari-työntekijä Miika Koistinen kertoo, että kiusaaminen on yksi yleisimpiä keskustelujen aiheita koulun ja perheen sekä kavereiden joukossa, ainakin Netarin ylläpitämässä Habbon virtuaalisessa nuorisotilassa. Myös Netari-työntekijä Johanna Mäkinen toteaa, että kiusaaminen on keskusteluissa yhtenä teemana. Hän kuitenkin arvioi, että hänen työssään kiusaamistapauksia näkyy melko vähän, mutta esimerkiksi Mäkinen toteaa sellaisia tapauksia olleen, että joku koulussa on laittanut luokkakaveristaan ilkeän kommentin, minkä joku on kirjoittanut ja tilannetta sitten

selvitellään. Mäkinen kokee nuorisotyöntekijän roolin olevan juuri siinä, että niitä tilanteita käydään läpi, keskustellaan ja mietitään, mitä asioille voisi tehdä.

6.7 Puheeksi ottamisen vaikeus ja puuttumattomuus

Kiusaamisesta voi toisinaan olla hyvin vaikeaa keskustella, etenkin jos on joutunut kiusatuksi. Kiusattuna on suurempi riski henkiseen kuormittumiseen ja siihen, että asiasta vaietaan mieluummin kuin puhutaan. Keräämissäni tarinoissa oli kuitenkin hienoa huomata, että jokainen oli pystynyt nettikiusaamisesta kertomaan edes jollekin, jos ei välttämättä vanhemmilleen tai muille aikuisille, niin ainakin läheisille ystäville.

Internetiin päätyneestä videoleikkeestä kiusatuksi tullut Janne kirjoittaa tarinassaan kertoneensa tilanteesta ystävälleen, joka oli toisessa koulussa. Ystävä oli todennut, ettei moisten idioottien touhuista kannattaisi lainkaan välittää. Janne kertoo, ettei tuntenut voivansa kertoa opettajille tai vanhemmille kiusaamisesta, sillä eiväthän he edes ymmärtäisi nuorten suosimista sivustoista mitään. Hänen mielestään opettajalle kertominen olisi ollut myös noloa. Janne jaksoi vain toivoa, että kiusaajat poistaisivat videon netistä ja unohtaisivat koko asian.

Neea kertoo tehneensä ilmoituksen kuvagallerian ylläpidolle kiusaamisesta, mutta mitään ei tapahtunut eikä asialle tehty mitään. Yhden viestin hän sai, mikä kehotti olemaan välittämättä kiusaamisesta. Kiusaamisesta Neea kertoi myös ystävilleen, joille on helppo puhua, perheelle sekä opettajille muutaman kerran, mutta ei sen useammin, sillä vastauksena oli ”älä välitä”, mikä ei tietenkään oloa juuri helpottanut.

Internet-yhteisöissä kiusatuksi tullut Jennika kertoo myös ylläpidon puuttumattomuudesta kiusaamistapauksiin. Yksi kuvagalleriassa toimineista kiusaajista oli jo kertaalleen poistettu sivustolta juuri kiusaamisen vuoksi, mutta hän ei ollut ottanut opikseen. Jennika kertookin yrittäneensä ilmoittaa ylläpidolle, mutta kukaan ei reagoinut hänen avunpyyntöihinsä. Jennika myös laitoi kiusaajansa mustalle listalle (tämä tarkoittaa sitä, ettei kyseinen käyttäjä pysty silloin kommentoimaan hänelle), mutta hän vaihtoi nimimerkkiään ja hyökkäsi uudelleen kimppuun kiusaajatovereidensa kanssa.

Tarinoissa ilmeni tyytymättömyys sivustojen ylläpitojen linjasta olla puuttumatta kiusaamistapauksiin. Kommentit ”älä välitä” tai ”emme puutu teidän keskinäisiin

kinoihinne” olivat piste i:n päälle tarkoituksissa pyytää apua aikuisilta. Pettymys ylläpitäjien toimintaan tai sen puuttumiseen luonnollisesti nostaa kynnystä edes kertoa kiusaamisesta tai sen todellisesta laadusta.

6.8 Selviytymiskeinot

Niin kuin perinteinen kiusaaminen, myös nettikiusaaminen vaikuttaa erilaisiin ihmisiin eri tavoin. Kirjoituksissaan nuoret toivat esille pahan olonsa ja sen, kuinka he sen milloin mihinkin kanavoivat. Myös keinoja vaikeiden aikojen selviytymiseksi oli monia. 18-vuotias Janne kertoi yrittäneensä aluksi ”ovelasti” pyytää pääkiusaajaltaan anteeksi kaikkea, mitä oli tehnyt tai sanonut ja pyysi kauniisti, että video poistettaisiin netistä ja nälviminen loppuisi. Siitä tosin seurasikin vain lisää aihetta ilkkumiseen. Suurimpana selviytymiskeinona Janne kuitenkin arvelee olleen sen, että hän vaihtoi kaikki rekisteröidyt tunnukset ja vähensi huomattavasti kyseisillä nettisivuilla käymistä. Hän kertoo, että videoleike oli netissä yhteensä parin vuoden verran. Jannen omille sivuilleen sateli ilkeitä alatyylisiä kommentteja, kuten *”viillä rantees auki saatanan neiti”*, *”onks perse kipee”*, *”haluutko puukon ni voit viillellä nättei slaisseja käsistäs”*, *”miltä sperma maistuu”* ja *”tapa ittes vitun homo”*. Sivuille linkitettiin myös homopornoa pariin kertaan. Ajan myötä jutut unohdettiin ja niihin kyllästyttiin, mutta lopullisen helpotuksen tilanteeseen toi lukio toisella paikkakunnalla.

Raisa, kaikista nuorin tarinan kirjoittajista, kokee, että hänelle jäi kiusaamisesta niin sanotut ”ikuiset traumat”. Nykyisin kiusaamista ei enää ole, mutta kiusaaminen vaikutti paljon omaan mielipiteeseen itsestä. Sosiaalisen kelpaavuuden kuvaa muodostetaan juuri 10 – 18-vuotiaana, jolloin iho kukkii ja kaikki mittasuhteet ovat kummallisimmillaan kehossa. Tämä kuva vaikuttaa pitkälle aikuisuuteen, ja sen murtuminen voi olla tuhoisaa. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 189.) Raisa kertoi tarinassaan selvinneensä lähinnä olemalla ajattelematta asiaa, mikä tietenkin oli kovin vaikeaa. Hän oli myös kiusaamisestaan kertonut äidille, joka parhaansa mukaan oli yrittänyt auttaa asiassa, kuitenkin siinä onnistumatta. Se, millä keinoin äiti oli yrittänyt auttaa kiusaamiseen puuttumisena, ei selvinnyt Raisan tarinasta.

Kahdessa tarinoista nousi vahvasti esiin taiteen tuottama terapeutisuus. Musiikki ja piirtäminen sekä kirjoittaminen olivat vahvoja selviytymiseen vaikuttavia keinoja ja tunteiden purkamisen kanavia. Musiikillinen ja kuvallinen ilmaisu tuntui helpottavan

nuorten pahaa oloa ja toimivan oivallisena kanavana käsitellä asioita. Tarinoissa jopa epäiltiin omaa selviytymistä kiusaamisesta, jos mahdollisuutta taiteen tuottamaan apukeinoon ei olisi ollut.

Jos en olisi musikaalinen, jos en olisi taiteellinen ylipäätään, jos ei musiikki, erityisesti Nightwish pitäisi minua pystyssä, en olisi tässä enää, oisin ollut jo 16v riippumassa navetan hirressä, koska jaksamisen rippeet loppuivat ja vuodet painoivat päälle. Piirtämällä piirsin helvettini paperille, laulamalla tiesin olevani paljon merkittävämpi ja ainutlaatuinen, pianoa soittamalla pystyin unohtamaan murheet, kuuntelemalla musiikkia se lohdutti hirmu paljon, tätä pientä kulkijaa jatkamaan. Kirjoittamalla sain myös kuvattua mitä kaikkea koin. (Neea, 20v)

Neea kirjoittaa tarinassaan myös nettikiusaamisesta jääneistä vaikeuksista ihmissuhde-elämässä ja itsetunnossa. Hän kertoo ennen olleensa ujompi, nykyisin ei enää niin ujo, mutta hyvin herkkä, ja kritiikin vastaanottaminen tuntuu toisinaan todella vaikealta. Itsevarmuus on heilahtavaa sorttia ja sosiaalisuutta löytyy välillä hyvin paljon ja toisinaan hyvin vähän, joskus löytyy halua puhua ihmisten kanssa ja joskus ei. Hän kokee pelottavaksi sen, että välillä tykkää olla yksin, mutta kaipaa kyllä samalla ihmisiä.

Luottamus muihin on vähän huono, suhteeni ovat aika pinnallisia, mutta vanhoihin ystäviin ne ovat todella syvät ja kestävät. Arvet eivät ole vielä parantuneet, enkä tiedä parantuuko, luultavasti, luultavasti ei. Olen valmis tekemään mitä vain koulukiusaamista vastaan. Toivon, että jonain päivänä ei tunneta sanaa koulukiusaaminen.

Jennika kertoo, kuinka häneltä on usein kysytty, miten hän oikein oli koulukiusaamisestaan selviytynyt niinkin selväjärkisenä kuin nyt oli, kun ihmiset olivat kuulleet mitä kaikkea hänelle oli tapahtunut. Nettikiusaaminen oli vain koulukiusaamisen ohessa tapahtuva ”lisäkiusaaminen”. Nettikiusaamisesta hän kertoi selvinneensä samoilla periaatteilla kuin koulukiusaamisesta; musiikki päälle, paperi eteen ja piirtämistä tai kirjoittamista.

Jos minun täytyisi kiittää jotakuta erityistä henkilöä siitä, että selvisin elossa ja suhteellisen tervejärkisenä peruskoulusta ja nettikiusaamisesta, kiittäisin Marilyn Mansonia. Hänen musiikkinsa helpotti oloani suunnattomasti, olin sitten vihainen tai surullinen.

Jennika kertoo myös kirjaston olleen toisena lohduttavana tekijänä, ja siellä tuli vietettyä lukuisia tunteja istuskellen rauhassa kiusaajilta, sillä kukaan heistä ei ”tuhlannut aikaansa surkeisiin tietokirjoihin”, kuten he olivat asian ilmaisseet. Jennika kertoo myös nettikiusaamisen jättäneen jälkensä. Hän kertoo tarinassaan, että jokaisella kerralla kirjautuessaan kuvagalleriaan sekä muille omille sivuilleen ja huomatessaan saaneensa kommentteja, on ensimmäisenä mielen valtaamassa pelko, että joku on saanut päähänsä hänen olevan inhottava ja päättänyt ryhtyä kiusaamaan häntä sen perusteella. Tarinansa päätteeksi tyttö hyvin tiivistääkin tuntemattomien kiusaajien hämmentävän ilmiön seuraavasti;

Mielestäni kenelläkään tuntemattomalla henkilöllä ei ole oikeutta sanoa minulle mitään loukkaavaa, sillä eihän kukaan kulje kadulla ja tokaise jokaiselle vastaantulijalle jotain pahaa hänen ulkonäöstään? Hei herra, sinulla on järjettömän huono iho, tiesitkös, halusin vain ilmoittaa, noniin, jatkahan matkaa niin minäkin menen tästä, hei hei.

Niin koulu- kuin nettikiusaamisella on kauaskantoisia vaikutuksia. Kiusaamisella on hyvin erilaisia vaikutuksia, ja tarinoista vahvimmin nousee esiin itsetuntoon vaikuttavat tekijät. Nuori on murrosiässä herkimmillään ympäristön vaikutuksille ja tarvitsee kannustusta muutosprosessissaan. Suuren mullistuksen aikana nuori on myös haavoittuvaisimmillaan ja itsetunnon mureneminen on kova paikka niin nuorelle kuin esimerkiksi myös nuoren vanhemmille. Voi olla haastavaa nostaa nuori sieltä, minne hänet on ilkeillä sanoilla ja teoilla upotettu ja monilta vanhemmilta voi puuttua siihen tarvittavat välineet.

6.9 Kuinka ehkäistä nettikiusaamista?

Nuorilta nousi tarinoissa esiin heidän omat näkemyksensä nettikiusaamiseen ja kuinka siihen voisi puuttua. Mielenpitoet kiusaamiseen puuttumisesta olivat hyvin erilaisia; suurin osa kuitenkin koki, ettei asialle voinut tehdä mitään. Muutamia ehdotuksia nettikiusaamiseen puuttumiseksi kuitenkin nostettiin esiin. Raisa totesi, että nettikiusaamista voi helposti verrata koulukiusaamiseen siinä, että ulkopuolisten on lähes mahdotonta puuttua asiaan. Hänen mielestään kiusaajan ja kiusatun täytyy itse asialle tehdä jotain, sillä usein jos samaa ikäluokkaa oleva kiusatun kaveri yrittää auttaa, voi käydä niin, että auttajastakin voi tulla kiusattu. Tämä mielestäni kertoo

luottamuksesta aikuisten toimiin ja siitä, millaisin rahkein esimerkiksi osat vanhemmista ja kouluista asioihin ottavat kantaa. Onneksi poikkeuksiakin toki löytyy.

Jennika vetoaa lasten kasvatukseen. Hän pohtii, että nettikiusaamista on mahdotonta kitkeä pois. Hän kokee, että nuoret pääsevät tapauksista pois 'kuin koira veräjältä' aivan liian helposti. Jennika toteaa myös, että nykyajan lapsista on kasvanut ilkeitä ja itsekkäitä, jotka tietävät, mistä naruista vetää. Janne tarinassaan on samaa mieltä siitä, ettei nettikiusaamista voi estää mitenkään, niin kauan kun ihmisillä sinne vapaa pääsy on. Hän pohtii, että netti tulisi sulkea kokonaan, jos haluaisi päästä eroon nettikiusaamisesta.

Neea on tarinassaan sitä mieltä, että kaiken muotoiseen, suuriin ja pieniin kiusaamisiin pitäisi puuttua vakavalla otteella, jolloin olisi mahdollista välttyä siltä, ettei kukaan jää ilman apua, ja kiusaajat saisivat rangaistuksensa.

Nettikiusaamiseen pitäisi puuttua samoin ottein, jos ei voi antaa varoitusta asiasta eikä jäähyä, miksei kommenttikielto? Et voi kommentoida kenellekään, plus yhteisökommenttikielto, voit vaan töllätä profiiliasi tekemättä mitään järjellistä.

Viittaus on selkeästi osoitettu nuorten suosimille kuvagallerioille, joissa todennäköisesti suuri osa nettikiusaamisestakin tapahtuu. Tarinassaan hän kertoo kannattavansa ankaraa varoitusta kiusaamisesta, sekä sitä, että jos se toistuu siirryttäisiin vakavuusasteessa eteenpäin myös toimenpiteiden osalta.

Galleriapoliisi on kyllä todella hyvä juttu, vaikka hän vahtiikin vain ja osallistuu keskusteluihin, mutta hänhän se tietää, minkä asteen kiusaamisesta on kysymys.

Asiantuntijoiden haastatteluissa nousi vahvasti esiin netin käytön yleistymisen nuorten keskuudessa ja heidän mediataitojen kehittäminen. Nettikiusaamisesta ja siihen puuttumisesta syntyi ajatuksia niin nuorten kuin asiantuntijahaastattelujen kautta ja monelta osin tuli ilmi, että mediakasvatusta tulisi lisätä, sekä tietoa niin nuorille kuin vanhemmillekin netin käytöstä sekä sen haitoista että hyödyistä.

Miika Koistinen toteaa, että verkkotyöskentelyssä on nuorten nettikiusaamiseen vaikea puuttua, jos kiusaaminen nostetaan esiin vain puheenaiheena. Ensisijaisesti Koistinen

kokee roolikseen rohkaista puhumaan nettikiusaamisesta jollekin läheiselle aikuiselle, jos nuori haluaa apua nettikiusaamisen lopettamiseksi. Toki esimerkiksi Habbo Hotellissa voi aiheesta keskustella, mutta Koistinen toteaa, että maantieteellinen etäisyys voi olla esteenä sille, että itse voisi auttaa asiassa. Ainoa keino on neuvoa nuori avun piiriin.

Koistinen on myös huolissaan siitä, että netissä surffaillessaan nuoret eivät välttämättä ymmärrä, että tekijät on mahdollista jäljittää, jos he tekevät tyhmyyksiä. Esimerkiksi hän ottaa koulu-uhkaukset, joita on perättömästi levitelty ilman ymmärrystä siitä, kuinka vakavasta asiasta on kyse. Tietämättömyys pätee myös nettikiusaamisessa ja netissä uhkailusta, joista voi seurata ikävyyksiä, koska ei ole tietoinen netissä vallitsevista normeista. Netari-hankkeen työntekijä Johanna Mäkinen on myös samoilla linjoilla, että nuorten tulisi tietää, mitä he netissä oikein tekevät. Hän on samaa mieltä Koistisen kanssa myös siitä, että nuoriso-ohjaajan tehtävä netissä on keskustella nuorten kanssa ja neuvoa, mitä asioille voisi tehdä ja keneen ottaa yhteyttä sekä ennen kaikkea rohkaista kertomaan myös vanhemmille, sillä ei ole itsestään selvää, että kotona olisi edes puhuttu asioista.

Ylikonstaapeli Marko Forss tarttuu myös kiusaamisen ehkäisyyn ja tuo esiin poliisin näkökulman. Hän kertoo, että monesti poliisin tietoon nettikiusaamistapauksista tulee ne vakavimmat, ja hyvin usein selvittelykeinona alaikäisten kanssa käytetään sovittelua. Forss toteaa, että yhtäläillä kun poliisi partioi kadulla ja luo turvallisuuden tunnetta, poliisin tulisi olla myös netissä. Poliisitoimintaa on toki aloitettu netin puolella, mutta selkeästi tarvetta olisi sitä lisätä.

Ohan se nyttekki ihan selkeesti tuolla Irc-Galleriassa se, et ne pelkästään tajuu et hei tääl on poliisi täällä Irc-Galleriassa niin se voi osaltaan jo ennaltaehkäistä sitä hölmöilyä.

Forss kannattaa ehdottomasti Internetiin näkyvämpää poliisitoimintaa, ja resursseja tulisi verkkotyöskentelyyn päättäjien toimesta lisätä. Forssin mukaan nettikiusaamista voisi ehkäistä valistamalla ja jakamalla tietoa siitä, mitä seuraamuksia kiusaamisesta on ja puuttua siihen, sekä tehostaa vanhempien ja koulujen puuttumista asiaan. Forss huomauttaakin, että kiusaaminen on henkilön oma subjektiivinen kokemus ja monesti se, mikä aikuisen mielestä voi tuntua mitättömältä tai pieneltä suunsoitolta, saattaa olla jo

sitä, mikä rikkoo lapsen tai nuoren itsetunnon ja musertaa henkisesti. Olisi siis otettava huomioon jokainen yksilönä eikä vähätellä kokemuksia kiusaamisesta.

Forss myös ehdottaa kouluille hyväksi koettua sovittelutoimintaa jatkettavaksi. Hän on itse pitänyt siitä toimintamallista, että oppilaat itse sovittelevat toisten oppilaiden tapauksia. Kiusaamistapaukset otettaisiin välittömästi käsittelyyn ja niihin puututaan ja koulussa toiset oppilaat järjestävät sovittelutilaisuuden asianosaisten kesken, ja he tekevät kirjallisen sopimuksen jatkosta. Forss ihmettelee myös, miksi koulut eivät käytä jatkuvan kiusaamiskierteen tai hölmöilyjen katkaisemiseksi esimerkiksi määräaikaista erottamista koulusta.

Yks kaveri on sanonu et hänet erotettiin kerran viikoksi koulusta, koska hän kaatoi mätää maitoa jonkun toisen oppilaan niskaan ja kyllä se sano, että oli sen jälkeen ainakin vuoden kiltisti kun ikinä voi olla, et vanhemmat piti sellaset puhuttelut ja tuli se viikon erottaminen.. sanotaan että se viikko, sillä ei ole mitään merkitystä oppilaan koulutuksen kannalta tai sen tulevan ammattitaidon, mut se voi olla iso merkitys siinä, et asiaan puututaan ja asetetaan niitä rajoja niille.

Forss kertoi tiedustelleensa, onko kouluilla kokemuksia määräaikaaisista erotuksista, mutta ei ole saanut juurikaan viestejä niihin viitaten. Hän arvelee, että monissa tapauksissa koulu antaa huomautuksia tai jälki-istuntoja, mutta hän kiteyttääkin hyvin ajatuksensa asiasta seuraavasti:

Eihän se (jälki-istunto) mitään auta, se olis sama kun talvella kuset housuun niin se hetken helpotuksen tunne, mut se ei poista sitä ongelmaa.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustavoitteiden tarkastelua

Lapset ja nuoret omaksuvat uudet mediamuodot usein ensimmäisinä, mikä aiheuttaa huolestumisen tunteita heidän vanhemmissaan ja muissa yhteiskunnan jäsenissä, joiden oma arkikokemus näistä mediamuodoista on vähäinen tai olematon. Vanhempia ja

ammattikasvattajia velvoitetaan tutustumaan lasten ja nuorten mediakäyttöihin sekä ottamaan niihin kantaa kasvatuksellisesta näkökulmasta.

Lähes jokaisesta suomalaisesta kodista löytyy tietokone Internet-yhteydellä varustettuna, ja se avaa mahdollisuuden toteuttaa verkossa erilaisia toimintoja ja tarpeita. Usein on myös niin, että nuorilla on oma tietokone omassa huoneessaan, jolloin vanhemmat ovat varsin tietämättömiä nuorten tekemisistä netissä. Vanhemmista voi Internet tuntua pelottavalta, rajattomalta ja suurelta möröltä, sillä he itse eivät välttämättä osaa hyödyntää sitä yhtä hyvin kuin nuoret. Koulupäivän jälkeen Internet toimii sosiaalisena kommunikointivälineenä nuorten kesken sen lisäksi, että se tarjoaa viihdykettä, ajankohtaisia uutisia maailmalta ja rajattoman määrän tietoa, jota kuitenkin tulisi tarkastella lähdekriittisesti. Etenkin nuoret osaavat käyttää mediaa hyvinkin monipuolisesti. On myös hienoa huomata, että moni vanhemmista on ottanut tehtäväkseen median käyttötaidon opetteluun ja Internettiin tutustumisen.

Tutkimukseni yhtenä tavoitteena oli tarkastella yhteisöllisyyttä ja yhteisöjä verkossa. Kappaleessa kaksi esittelin sosiaalista mediaa ja verkkoyhteisöllisyyttä. Nykypäivänä sosiaalinen media on verkon ehkäpä yhteisöllisin muoto. Mediasisältöjä tuotetaan ja jaetaan yhteisöllisesti, ja yhteisöllisissä palveluissa käyttäjät jakavat keskenään näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä. Nuorten sosiaalinen toiminta verkossa ja kommunikointi sekä mediasisältöjen jakaminen on hyvin yhteisöllistä toimintaa. Suosituimmaksi yhteisöpalveluksi tutkimuksen valossa nousi kuvagalleriat, ja etenkin Irc-Galleria. Esimerkiksi Irc-Galleriassa yhteisöihin kuulumisen kertoo käyttäjänsä kiinnostuksen kohteista, tyylistä, tavoista ja siitä, minkä kokee tärkeäksi.

Nykypäivänä yhteisöllisyys on ollut paljon esillä. Yhteisöllisyyden edistäminen ja hyvien vuorovaikutussuhteiden korostaminen on todettu tuottavan paljon hyvää. Tästä syystä halusin tutkimuksessani tuoda yhteisöllisyyden esiin myös verkon kannalta. Onko kaikki yhteisöllisyys verkossa hyväksi? Yhteisöllisyyden positiivisista vaikutuksista puhutaan paljon, mutta myös verkkoyhteisöllisyys ja siihen kohdistuvat ajatukset, odotukset, hyödyt ja haitat ovat viime aikoina herättäneet keskustelua. Kuinka verkon yhteisöllisyys tai sen puuttuminen vaikuttaa yksilöön? Mitä jos tulee torjutuksi ryhmästä? Onko nuorilla liian suuri luottamus Internetin yhteisöllisyyteen ja sosiaalisten suhteiden rakentamiseen ja ylläpitoon? Näitä kysymyksiä heräsi tutkimustulostenkin myötä, ja niistä olisi mahdollisesti jatkotutkimuksenkin aiheiksi.

Tutkimukseni toisena tavoitteena oli tutkia nettikiusaamista ilmiönä sekä tuoda esiin nuorten näkökulmaa nettikiusaamista kokeneina. Nettikiusaaminen oli hyvin tiedostettu ilmiö nuorten keskuudessa. Nettikiusaamisen muodoista pilkkaavat ja ilkeät kommentit olivat yleisimpiä kuvagallerioissa tapahtuvista negatiivisista teoista. Ilkeät kommentit kohdistuivat pääasiassa ulkonäköön. Varsin tavallista oli myös saada ilkeitä kommentteja täysin tuntemattomiltakin käyttäjiltä. Jos ilmenee pientäkin poikkeavuutta, massasta erottavia tekijöitä, kuvagallerioissa sai varmasti asiasta kuulla kommentteja ja kirjoituksia. Perinteistä kiusaamista on ollut aina ja varmasti niin kauan kuin ihmisiä maapallolta löytyy, myös kiusaaminen tulee olemaan olemassa. Nettikiusaamisen suhteen on käynyt samalla tavalla. Median kehittymisen myötä ja sosiaalistumisen siirtymisen, tai pikemminkin jatkumisen kulkeutuessa verkkoon, on kiusaaminenkin löytänyt tiensä sinne. Nuoret osaavat olla myös nettikiusaamisen suhteen hyvinkin julmia. Monesti Internetin mahdollistavaan kasvottomuuteen ja nimettömyyteen turvaudutaan liian helposti. Kiusaajan on tietenkin helpompi puhua (tai kirjoittaa) suunsa puhtaaksi kohtaamatta uhriaan kasvokkain. On kuitenkin harhaluulo, että netissä olisi vaikeampi tavoittaa nettikiusaajia vaikka ei omalla nimellä esiintyisikään. Galleriapoliisi Marko Forss totesi haastattelussa, että tekijät saadaan melko helposti jäljitettyä. Verkossa surffaillessaan nuorilta saattaa unohtua, että sivuilla käymisestä ja kommentoinneista jää muistijäljet.

Nettikiusaamisen kohteiksi joutuneet olivat useissa tapauksissa tyytymättömiä sivustojen ylläpitoihin ja heidän toimintaan tai sanoisiko toimetttömyyteen. Luottamus aikuisten apuun karisee silloin, kun apua ei pyynnöistä huolimatta tarjota. Tämä on nuorilla myös yksi painavista syistä olla kertomatta kiusaamisesta aikuisille; uskotaan, ettei kukaan kuitenkaan asiaan puutu. Osa nuorista oli sitä mieltä, että nettikiusaamiseen on vaikea puuttua ja aikuisten tulisi tarkastella lastensa kasvatuskäytäntöjä. Nettikiusaamista pidettiin tahallisenä ilkeilynä, jossa nuorilla ei ollut alkuunkaan tapoja tai käsitystä siitä, miten paljon kiusaaminen netissäkin loukkaa toista osapuolta.

7.2 Nuorisotyö verkossa

Median kehityksen myötä ja uuden tekniikan saavuttaessa Suomenkin nuorison, monet nuorisotyöntekijät aluksi varmasti kokivat, ettei enenkään virtuaalinen maailma koske nuorisotyötä. Nuorisotyötä tekevät ovat perinteisesti vannoneet konkreettisen

vuorovaikutuksen nimiin. Uhkakuvat nettimaailmaan hukkuvista nuorista sekä pelot teknologian ylivallasta saivat varmasti monet vanhemman sukupolven työntekijät varpailleen.

Median tuottama epävarmuus ja tietämättömyys tuovat kasvattajille uuden haasteen. Yhtenä vaikeana asiana nuorisotyöntekijöille, vanhemmille ja muille kasvatustyötä tekeville on kohdata se seikka, ettemme pysty kontrolloimaan, hallitsemaan ja seuraamaan nuorten tekemisiä ja menemisiä kuten ennen. Internet on kuin pohjaton kuilu täynnä mahdollisuuksia. Kuitenkin tulisi ajatella, että kasvatustyötä tekevien verkkotyöskentely olisi uusi mahdollisuus, haaste, eikä niinkään uhka. Se, että nuorisotyöntekijät ovat positiivisen yhteisöllisyyden edistäjiä ja kehittäjiä, voi tarkoittaa myös sitä, että samaa mallia toteutettaisiin verkossa. Nuorisotyöntekijä opastaa, ohjaa ja viettää aikaa nuorten kanssa niin nuorisotalolla kuin verkossa. Asiantuntijahaastattelussa kävi ilmi, että tämän hetkinen verkkonuorisotyö on vielä lapsen kengissä. Paljon on menty työssä eteenpäin, mutta enemmän on vielä edessä. Nuorisotyön resursoiminen verkkoon olisi nyt tärkeä päätös kunnilta ja yksityisiltä sektoreilta. On hienoa, että Irc-Galleria kyselyn (2008, 13) mukaan nuoret ovat ottaneet nuorisotyöntekijät ja poliisin hyvin vastaan verkon nuorisosivuilla ja jopa toivovat lisää aikuisia mukaan keskusteluihin.

Kasvatuksen yksi perustehtävä on identiteetin rakentamisen tukeminen. Mediamaailman myötä nuoret rakentavat verkossa omaa identiteettiään ja kokeilevat ehkä erilaisia roolejakin verkon eri ominaisuuksien mahdollistamana. Kasvatuksen näkökulmasta olisi tärkeää pohtia verkon tarjoamia identiteetin rakennusaineita. Millaisen pohjan Internet tarjoaa identiteetin rakentamiselle? Usein blogeissa, kuvagallerioissa ja kotisivuilla nuoret esittelevät itseään sellaisena kuin ovat vaikka mahdollisuus on olemassa keksityn identiteetin luomiseen. Tällöin olisi syytä muistaa tiedon jakaminen. Kuinka paljon itsestään kannattaa kertoa ja mikä on oman yksityisyyden raja? Näistä olisi hyvä keskustella myös nuorten kanssa.

Tunteet verkossa on hyvin haasteellinen asia kasvatuksen näkökulmasta. Verkko saattaa välineenä edistää tietoisuutta omista tunteista sekä tunteista kirjoittaminen verkossa saattaa edistää niiden ilmaisemista. Mutta verkossa on myös se vaara, että kohtaa herjausta, syyttämistä ja ivaamista sekä muita järkyttäviä ja ikäviä tunnekokemuksia. Kasvattajan olisi tärkeä tietää, millaisia tunteita verkko ja verkossa toimiminen nuoressa

herättää, sillä usein ongelmana ovat juuri epämiellyttävät ja negatiiviset kokemukset ja niiden aiheuttamat tunteet. (Ks myös Matikainen 2008, 107 – 108.) Verkkonuorisotyö on tärkeä kehittämisen kohde. Sen avulla on mahdollista tavoittaa myös ne nuoret, jotka eivät perinteisin nuorisotyön keinoin tulisi tavoitetuiksi.

7.3 Käytännön toimintaehdotuksia

Kolmantena tavoitteenani tutkimukselle oli pohtia käytännön työkaluja nettikiusaamiseen puuttumiseksi nuorisotyön näkökulmasta. Seuraavaksi esitän pohdintoja ja heränneitä ajatuksia tutkimuksestani sekä nettikiusaamisesta yleisesti.

Irc-Galleria -kyselyn (2008) mukaan valtaosa nuorista suhtautuu myönteisesti turvallisten aikuisten läsnäoloon verkossa. Sen sijaan, että esimerkiksi nuorisotyöntekijät ja poliisit valvoisivat netissä, nuoret toivovat, että turvalliset aikuiset olisivat netissä juuri kysymyksiä ja ohjausta varten. Aikuisten, kasvattajien ja muiden nuorten parissa työskentelevien läsnäolo verkossa on toivottavaa. Nuoret tarvitsevat Internetin yhteisöissä myös aikuisia kuuntelijoita vertaistuen lisäksi.

Jos lapsi tai nuori joutuu loukkaavien viestien tai muun nettikiusaamisen uhriksi, tärkeää olisi kuunnella nuorta ja ottaa asia vakavasti. Monesti aikuisesta vähäpätöiseltä tuntuva pieni naljailu tai ajatukset ”pojat on poikia” ja ”älä välitä moisesta” voivat tuntua lapsesta tai nuoresta todella pahalta, sillä kiusaamisen kokeminen on aina subjektiivinen kokemus. Olisi myös yhtä tärkeää, ettei nuorta itseään syytetä tapahtuneista, sillä vika ei ole hänessä, vaan herjaavien viestien, pilkkaavien kommenttien tai kuvamanipulaatioiden tekijässä ja lähettäjässä. Viemällä nuorelta pois mahdollisuus käyttää tietokonetta muiden sosiaalisten suhteiden ylläpitoon, on kuin rangaistus nuorelle itselleen siitä, että häntä on ahdisteltu tai kiusattu netissä. Moni nuori myös näistä syistä ei uskalla kertoa esimerkiksi vanhemmilleen tullessa kiusatuksi netissä, sillä he pelkäävät, että vanhemmat reagoisivat niin, että rajoittaisivat kiusatun nuoren aikaa netissä tai jopa sulkisivat mahdollisuuden kokonaan pois.

Mikäli kiusaaminen muuttuu sävyltään järjestelmälliseksi tai vakavaksi eikä esimerkiksi vanhempien tai koulun oma toiminta auta asiassa, voi yhteyttä ottaa paikalliseen poliisilaitokseen. Netissä pätee samat lait kuin ”oikeassa elämässä” ja monilta nuorilta unohtuu tämä seikka netissä kirjoitellessa. Moni nettikiusaaja ei välttämättä edes tiedä

syllistyneensä kunnianloukkaukseen kirjoittelemalla herjaavia ja pilkkaavia kommentteja. Kunnianloukkaukseen syllistyy jos levittää esimerkiksi valheellista tietoa siten, että kohteelle aiheutuu kärsimystä. Laiton uhkaus on rikos, tehtiin se sitten perinteisin viestinnän keinoin tai verkossa. Viime aikojen tapahtumien myötä laittomiin uhkauksiin netissä on puututtu tehokkaammin (ainakin poliisin toimesta) ja niistä on kirjattu aiheelliset seuraamukset.

Kiusatuksi joutuneiden kannattaisi mahdollisesti tallentaa saamansa loukkaavat viestit sen sijaan, että poistaisi ne, sillä ne ovat todisteina siitä, millaisen kohtelun uhriksi on joutunut ja kuka viestit on lähettänyt. Verkossa on myös kiusaamisen uhriksi joutuneille omia ryhmiä ja yhteisöjä eri verkkoyhteisöissä, joissa on samassa tilanteessa olevia muita nuoria. Näissä ryhmissä voi ehkä olla helpompi jutella myös omista kokemuksistaan ja saada tukea muilta.

Nuorisotyöntekijöiden kasvatustehtävänä on opastaa, ohjata ja auttaa nuoria heidän tilanteissaan, ja yhtenä tärkeimpänä toimintamuotona keskustelu. Nuorten kanssa olisi syytä keskustella netissä vallitsevista normeista ja asiallisesta käyttäytymisestä netissä ja keskustelusävyistä. Kannustus ja rohkaisu nuorta kertomaan kiusaamisestaan luotettavalle aikuiselle on hyväksi. Nuoria olisi hyvä muistuttaa, ettei antauduttaisi netissä mahdollisen anonyymiyden luomaan houkutukseen.

Tutkimukseeni osallistuneilta nuorilta ja poliisilta tuli myös ehdotuksia nettikiusaamisen puuttumiseen ja ehkäisyyn. 20-vuotias Neea oli sitä mieltä, että kaikenmuotoiseen kiusaamiseen, suuriin ja pieniin tapauksiin, tulisi puuttua vakavalla otteella. Kuvagalleriassa ja vastaavissa verkkoyhteisöissä hän ehdottaakin sellaista toimintamallia, että kiusaajille tai nettiherjaajille voisi asettaa kommenttikiellon. Esimerkiksi Irc-Galleriassa on mahdollista lisätä käyttäjiä mustalle listalle, mikä tarkoittaa, että kyseinen henkilö ei voi kommentoida kuvia tai profiilia, mutta kokonaisvaltainen, vaikka määräaikainenkin, kommenttikielto voisi koskea kaikkia kuvia, yhteisöjä ja verkkopäiväkirjamerkintöjä.

Galleriapoliisin Marko Forssin ajatus kiusaamistapauksien sovittelusta, jotka nuoret itse hoitavat, on varsinkin kouluille varteenotettava vaihtoehto. Jokaiseen kiusaamistapaukseen ja selvinneeseen nettikiusaamiseenkin voitaisiin koulussa tarttua muiden oppilaiden voimin. Nuorten itse sovittelemilla tapauksilla pyrittäisiin edistämään

moraalikasvatusta sekä vastuunkantamista teoistaan. Forss myös rohkaisee kouluja käyttämään yhtenä keinona määräaikaista erottamista koulusta.

Mediakasvatuksessa on hyvä pureutua myös verkkoidentiteettiin ja netikettiin. Netiketillä tarkoitetaan Internetissä vallitsevia normeja, joilla pyritään edistämään asiallista käytöstä ja muiden kunnioitusta myös verkossa. Niin fyysisessä maailmassa kuin verkossakin on kultainen sääntö aina paikallaan: Kohtele muita niin kuin haluaisit itseäsi kohdeltavan. Nuorisotyöntekijän rooli verkossa on ennen kaikkea olla kuuntelija, opastaja ja nuoria varten turvallisenä aikuisena läsnä. Käytännön toimintaehdotukset nettikiusaamiseen puuttumiseksi voidaan tiivistää seuraavasti:

- 1) Kuuntele nuoria ja ole läsnä.
- 2) Keskustele, kannusta ja rohkaise puhumaan asioista
- 3) Puutu kiusaamiseen vakavalla otteella
- 4) Keskustele myös yksityisesti nuoren kanssa, jos on tarve
- 5) Älä syyllistä nuorta häneen kohdistuneesta kiusaamisesta

Vaikka maailma on paljon muuttunut, tulee kuitenkin muistaa, että jotkin asiat ovat pysyviä. Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisia, samoin kuin heistä irtaantumista. Aikuisten tulisi ymmärtää, että digitaalinen ympäristö on nuorille tärkeä pelikenttä ja luonnollinen osa arkea. Samaan aikaan on pidettävä mielessä tekniikan sudenkuopat, jotka voivat aiheuttaa ongelmia. Lapset ja nuoret kaipaavat neuvoja siitä, mikä on järkevää ja mikä ei, ja myös sitä, että heidän toiminnalleen asetetaan järkeviä rajoja. Asioista keskustelu on tärkeä väline nuorten kanssa toimimisessa. Mikäli vanhemmat, nuorisotyöntekijät ja muut kasvatuksesta vastaavat paneutuvat ja yrittävät tosissaan asettaa itsensä lasten ja nuorten digitaaliseen arkeen, luovat he näin jatkuvasti parempaa keskusteluilmapiiriä. Hyvän keskusteluilmapiirin saamiseksi vuorovaikutuksellisuus ja yhteisöllisyys tuovat osansa verkon toimintakenttään.

LÄHTEET

Ahokas, Marja, Ferchen, Maija, Hankonen, Nelli, Lautso, Anita & Pyysiäinen, Jarkko 2008. Sosiaalipsykologia. Helsinki: Wsoy Oppimateriaalit Oy

Cacciatore, Raisa, Korteniemi-Poikela, Erja & Huovinen, Maarit 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva: Wsoy

Forsberg, Hannele & Pösö, Tarja 2001. Virtuaaliyhteisöllisyys ja langaton kommunikaatio – uhka ja mahdollisuus lapsille. Teoksessa: Kangassalo, Marjatta & Suoranta, Juha (toim.). Lasten tietoyhteiskunta. Vammala: Tampere University Press, 193 – 206.

Haasio Ari & Haasio, Minna 2008. Pulpetit virtuaalivirrassa. Helsinki: BTJ Kustannus

Hamarus, Päivi 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja

Harjunkoski, Sirpa-Maija & Harjunkoski, Reino 1994. Kiusanhenki lapsen kengissä. Koulukiusaaminen – haaste kasvattajalle. Juva: Kirjapaja

Hautamäki, Antti, Lehtonen, Tommi, Sihvola, Juha, Tuomi, Ilkka, Vaaranen, Heli & Veijola, Soile 2005. Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.

Heinonen, Ulla 2008. Sähköinen yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIV. Pori: Gummerus

Hinduja, Sameer & Patchin, Justin W. 2009. Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying. Corwin Press. United States of America.

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio. Kuopion yliopisto, koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999

ii2 2009. Www-sivut

<http://www.ii2.org/>

Viitattu 20.10.2009

Irc-Galleria 2008. Verkkosivut

<http://irc-galleria.net/>

Viitattu 25.9.2009.

IRC – Elämäntapaopas 2000-2009. Www-sivut.

<http://www.unessa.net/irc/>

Viitattu 1.11.2009

Irc-Galleria kysely 2008. Nuorten mielipiteitä poliisista ja nuorisotyöntekijöistä verkossa. Pdf-tiedosto.

http://www.ecredo.fi/svl/data/liitteet/irc-galleria_raportti-1.pdf

Joensuu, Mika 2007. Nuorten internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Sarja D: Opinnäytetyöt 5.

Jokiranta, Elias 2008. ”Välillä vakavaa, välillä ei” Nettikiusaaminen nuorten keskuudessa. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Pdf-tiedosto.

http://www.mediakasvatus.fi/files/u4/Opinn_ytety_-_Elias_Jokiranta.pdf

Kosonen, Miia 2003. Virtuaaliset yhteisöt ja areenat: virtuaaliyhteisön kehittämisprosessi. Pro gradu –tutkielma. Kauppatieteiden osasto. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

<https://oa.doria.fi/handle/10024/35887>

Viitattu 9.2.2009

Kouluterveyskysely 2008.

<http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/47-2008.htm>

Sivu päivitetty 26.8.2008, Viitattu 21.11.2008

Lehtonen, Heikki 1990. Yhteisö. Jyväskylä: Vastapaino

Liikenne- ja viestintäministeriö / Lasten ja nuorten mediafoorumi 2008. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa.

Lämsä, Anna-Liisa (toim.) 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Ws Bookwell Oy. Juva: Ps-kustannus

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2005. Huomaan. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali koulukiusaamisen ehkäisyyn. Verkkojulkaisu. Pdf-tiedosto. <http://www.mll.fi/julkaisut/verkkojulkaisut/>

Matikainen, Janne 2008. Verkko kasvattajana. Mitä aikuisen tulisi tietää ja ajatella verkosta. Helsinki: Yliopistopaino

MLL Galleriaraportti 2007. Pdf-tiedosto
http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/files/MLL_galleriaraportti_2007.pdf

Luettu 11.12.2008. Viitattu 26.10.2009

Mutonen, Anu & Peura, Juuso 2007. Netin kuvagalleriat nuorten elämässä. Nettikyselyn tuloksia 2007. Tulosten vertailua 2006 ja 2007. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Nyyssölä, Kari 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima.

Olweus, Dan 1992. Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava

Pelastakaa Lapset Ry 2008. Www-sivut.
<http://www.pelastakaalapset.fi/nettivihje/fi/ajankohtaista/tiedotteet/1232>

Viitattu 26.10.2009

Rautiainen, Asta (toim.) 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B: Oppimateriaalit 4. Helsinki: Yliopistopaino

Salmivalli, Christina 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Tampere: Yliopistokustannus

Salmivalli, Christina 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen – Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: Ps-kustannus

Salmivalli, Christina 2008. Kaverien kanssa – Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Ws Bookwell Oy. Juva: Ps-kustannus

Sihvonen, Lauri 2009. Paha vaanii verkossa. Seura 29.4.2009, 20 – 21.

Sihvonen, Tanja 2003. Tietoverkot sosiaalisen olemisen paikkana. Teoksessa: Kangas, Sonja & Kuure, Tapio (toim.). Teknologisoitua nuoruus. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Yliopistopaino, 85 – 97.

Suoranta, Juha 2001. Cyberkids: lapset mediakulttuurin toimijoina. Teoksessa: Kangassalo, Marjatta & Suoranta, Juha (toim.) 2001. Lasten tietoyhteiskunta. Vammala: Tampere University Press, 15 – 48.

Suoranta, Juha & Lehtimäki, Hanna 2003. Verkostososiaalisuus ja nuoret. Teoksessa: Kangas, Sonja & Kuure, Tapio (toim.). Teknologisoitua nuoruus. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Yliopistopaino, 30 – 38.

Thorslund Ewa 2009. Nuoret, netti ja mobiili – Kodin turvaopas. Hämeenlinna: Karisto

Tirronen, Mikko 2008. Web 2.0. Verkon numerologia. Helsinki: BTJ Kustannus

Viherä, Marja-Liisa 2000. Digitaalisen arjen viestintä. Miksi, millä ja miten. Helsinki: Edita

Viisaasti verkossa. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali nettiturvallisuudesta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008.

Wikipedia – Vapaa tietosanakirja. Sosiaalinen media.

http://en.wikipedia.org/wiki/Social_media

Luettu 3.12.2008.

Wikipedia – Vapaa tietosanakirja 2009. Youtube

<http://fi.wikipedia.org/wiki/YouTube>

Sivut päivitetty 4.9.2009. Viitattu 8.9.2009

Wikipedia – Vapaa tietosanakirja 2009. Windows Live Messenger

http://fi.wikipedia.org/wiki/Windows_Live_Messenger

LIITE 1 Tarinan ohjeistus**NETTIKIUSAAMINEN - MINUN TARINANI...**

Toivoisin, että kirjoittaisit tarinan kokemuksistasi ja siitä, kuinka kiusaaminen päätyi Internettiin. Voit kirjoittaa tarinan millaisessa muodossa vain, nimimerkillä tai nimettömänä, kerronta siis vapaamuotoista. Työssäni saatan käyttää otteita tarinasta, kuitenkin siitä kenenkään henkilöllisyyttä paljastamatta ja voin antaa työni osioita luettavaksi, joissa mainintoja tulee olemaan. En määrittele tarinalle mitään pituutta mutta toivoisin ainakin seuraaviin kysymyksiin vastauksia:

- 1) Ikä ja sukupuoli?
- 2) Milloin kiusaaminen alkoi? (Ts. Mistä kaikki alkoi?)
- 3) Millaista kiusaaminen oli? Kuinka se päättyi Internettiin?
- 4) Oliko kyseessä entuudestaan tuttu henkilö vai täysin tuntematon?
- 5) Missä/millaisissa nettiyhteisöissä tapahtui? Kuinka usein?
- 6) Kerroitko asiasta kenellekkään? Puuttuiko kukaan? Kenelle olisi helppo asiasta kertoa?
- 7) Miten mielestäsi nettikiusaamiseen voisi puuttua?
- 8) Onko nettikiusaamisen rinnalla harjoitettu muuta kiusaamista?
- 9) Mitkä ovat olleet voimavarasi/selviytymiskeinosi?
- 10) Millaisia vaikutuksia tapahtuneista on ollut?

Tarinan voit lähettää joko sähköpostin liitetiedostona tai mikäli haluat raapustaa tarinan käsin kirjeen muodossa, on sekin mahdollista (yhteystiedot alla).

Kiitos osallistumisestasi, olet tärkeä osa kehittämistyötäni kiusaamiseen puuttumiseksi!

Jos mieltäsi jokin askarruttaa tai haluat jostain jutella, kysy rohkeasti ja ota yhteyttä

Merja Sevilä

Yhteisöpedagogi-opiskelija

Mikkelin Ammattikorkeakoulu

merja.sevila@mail.mamk.fi

LIITE 2 Haastattelurunko

TEEMAHAASTATTELU

Nuorisotyöntekijöille tai muille asiantuntijoille tehtyjä kysymyksiä, koskien nettikäyttäytymistä ja kiusaamistapauksien ilmentymistä nettimaailmassa:

Haastateltavat:

- 1) Marko Forss, Helsingin keskustan poliisipiirin nuorisoryhmä, Galleriapoliisi
- 2) Miika Koistinen, Koulutettu nuoriso-ohjaaja, Netari.fi -hanke, Porvoo
- 3) Johanna Mäkinen, Netari.fi –hanke, Helsinki

Teema 1: Oma koulutus / ammatti ja ko. työtehtävään päättymisen historia:

Millaista nettityötä on itse tehnyt tai tekee?

Miten päätynt tekemään ko. työtä?

Teema 2: Oma rooli verkossa ja verkkotyössä?

Oma ammatillinen näkemys nuorten netin käyttöön?

Miten nuorten nettikäyttäytyminen näkyy työssä?

Millaisissa yhteisöissä nuoret oleskelevat? Entä itse oman työn puitteissa?

Perinteinen nuorisotyö vs. verkkonuorisotyö, edut / haitat

Teema 3: Nettikiusaaminen

Millaisia kiusaamistapauksia on ilmentynyt?

Tai muita väärinkäyttötilanteita?

Mikä merkitys yhteisöllä ja yhteisöllisyydellä on nuorelle ja identiteetin kehitykselle (yleisesti sekä suhteessa kiusaamiseen)

Miten verkkonuorisotyö on kehittynyt? Nuorten tietotaito?

Mitä kiusaamistapauksille on tehty? Mitä tapauksille voisi tehdä?

Oma käsitys Internetin haitoista ja kiusaamisesta / väärinkäytöistä?